

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR) เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNITY BASED TOURISM : A CASE STUDY OF BAAN RONG FONG, RONG FONG SUB-DISTRICT, MUEANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE.

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development
(Interdisciplinary Program)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

ชุดิถาญจัน กัันทะอู : การทอ้งเท็ยวโดยชุมชนเป็นฐาน : กรณืศีกษา บ้าร่อฟอง ตำบล ร่อฟอง อำเภอเมืองแพร์ จังหวัดแพร์ (COMMUNITY BASED TOURISM : A CASE STUDY OF BAAN RONG FONG, RONG FONG SUB-DISTRICT, MUEANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE.) อ.ที่ปรึกษาวิถยานิพนธ์หลัก: ดร.อเนกพล เก็อมา, 78 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) เพื่อศึกษา ศักยภาพของบ้านร่อฟองในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน 2) เพื่อเสนอ แนวทางในการเสริมศักยภาพบ้านร่อฟองเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน เก็บ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น ผู้นำ ชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น และประชาชนที่เกี่ยวข้อง และการสังเกตแบบไม่มีส่วน ร่วม ผลการศึกษาวิจัยพบว่า บ้านร่อฟองมีศักยภาพเบื้องต้นใน 5 ด้านได้แก่ 1.ด้านทรัพยากร ท่อ้งเท็ยว มีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ เช่น แหล่ง ติเหล็กทำเครื่องมือ อุปกรณ์การเกษตร แหล่งผลิตตัดเย็บเสื้อผ้า มัดย้อมผ้า 2.ด้านการเข้าถึง ทรัพยากรท่องเที่ยว มีเส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงสะดวกและปลอดภัยเดินทางเข้าถึงชุมชนได้ทั้งรถยนต์ ส่วนบุคคลและรถโดยสารสาธารณะ ตลอดจนมีเส้นทางเชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อื่นๆ 3.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน มาตรฐานครบถ้วนและเพียงพอ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สถานพยาบาลชุมชน ร้านค้า 4.ด้านความสามารถใน การรองรับนักท่องเที่ยว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งไปและกลับ หรือพักค้างคืน 5.การจัดการการ ท่อ้งเท็ยว มีการวางแผนและดำเนินการโดยผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมจาก ประชาชน

ศักยภาพบ้านร่อฟองมีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว แต่ไม่สามารถดำเนินการจัดการ ท่อ้งเท็ยวได้ตามการคัดเลือกจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดให้เป็นหมู่บ้านเพื่อส่งเสริมการ ท่อ้งเท็ยว ทั้งนี้บ้านร่อฟองต้องเพิ่มศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมจาก ประชาชนโดยเร่งประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อน การท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5787141220 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEYWORDS: THE POTENTIAL OF COMMUNITY, COMMUNITY BASED TOURISM, TOURISM VILLAGE

CHUTIKAN KANTHA-OO: COMMUNITY BASED TOURISM : A CASE STUDY OF BAAN RONG FONG, RONG FONG SUB-DISTRICT, MUEANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE.. ADVISOR: ANAGPON KUAMA, Ph.D., 78 pp.

The objective of this qualitative research was to study the potential of Baan Rong Fong community with the aim of recommendation to enhance its potential as a tourism village. Data collection was done by conducting in-depth interviews, focus group on key informants such as community leaders, government officials, local agencies, and involved people, and non-participated observation. From the study, it was found that Baan Rong Fong community had the potential in five aspects: 1. Tourism resources: there were a community based learning resources such as a Blacksmithing to create tools and agricultural equipment, and garments sawing, 2. Access to tourism resources: the community was accessed by land transportations conveniently and securely and links with other communities. 3. Facilities: there were primary and adequate facilities such as electricity, water supply, internet networks, health facility, and shops, 4. The potential to accommodate tourists both of one-day and overnight travel, 5. Tourism Management was planned by local participation including community leaders, local agencies and community members.

Even if Baan Rong Fong has been in readiness for tourism, it does not yet arise owing to lacking of tourists traveling to the area as the Community Development Provincial Office expected. However, Bann Rong Fong community still wants to enhance tourism promotions as well as strengthen a network with other communities in order to drive sustainable tourism.

Field of Study: Human and Social
Development

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Academic Year: 2017

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่ได้รับความเอาใจใส่ ความเมตตา จากผู้มีส่วนร่วมทุกท่านที่เป็นส่วนสำคัญให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยได้ประสบกับปัญหาอุปสรรคมากมาย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับ ดร.อนงพท เกื้อมา อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้คอยดูแลเอาใจใส่ เข้าใจตัวผู้วิจัยและให้คำแนะนำขัดเกลาความคิดและการเขียน รับฟังปัญหาของผู้วิจัยชี้แนะแนวทางการทำงานและการปรับปรุงวิทยานิพนธ์เพื่อให้นักวิจัยออกมาเป็นวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์ที่สุด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.นฤมล อรุโณทัย ประธานสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ และ อาจารย์ ดร.นฤมล บรรจงจิตร คณะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ขัดเกลาและให้คำแนะนำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยให้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณท่าน ผู้ช่วยท่านนี้ คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในบ้านร่องพองหมู่ที่ 5 ที่ให้การต้อนรับและข้อมูลแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้เข้าไปดำเนินการวิจัย ขอขอบคุณคุณกฤษฎาภรณ์ กระเสาร์ หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน สำนักงานจังหวัดแพร่สำหรับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว

ขอขอบพระคุณ อาจารย์รชกร วชิรสิโรตม ผู้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำในเรื่องที่ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์รวมไปถึงความช่วยเหลือในเรื่องการนำเสนอบทความ ขอขอบคุณนางสาวเรวดี จักรเสน สำหรับคำแนะนำและคอยช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่อง ขอขอบคุณที่เป็นผู้รับฟังปัญหาของผู้วิจัยและอยู่เคียงข้างกันมาตั้งแต่ผู้วิจัยเริ่มทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ นายอภิเดช เตปิน สำหรับการช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่อง ให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องที่ผู้วิจัยสงสัย ช่วยสอนและให้คำแนะนำเกี่ยวกับระบบ E-THESIS , EndNote และช่วยลงพื้นที่กับผู้วิจัย และขอบคุณนางสาวชญานีน จันทรวิจิตร นางสาวศิรดา ยะโอษฐ์ นางสาวศุจิพร เขียนดิว สำหรับการให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาต่าง ๆ คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือในช่วงที่ผู้วิจัยไม่สามารถคิดงานและเขียนรายงานออกมาได้และอยู่เคียงข้างให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอขอบคุณนางสาวชมภูษุท จันนุ้ย ที่ช่วยรับและไปช่วยลงพื้นที่เก็บข้อมูล ขอขอบคุณ นางสาวชिरภรณ์ สุกดิษฐ์ เพื่อนผู้ช่วยเหลือตอนคิด เขียนงานไม่ได้ แลกเปลี่ยนและให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน ขอขอบคุณเพื่อนสาขาพัฒนามนุษย์และสังคม รุ่น 10 ตั้งชื่อที่กล่าวมาแล้วและผู้ที่ไม่ได้กล่าวถึงขอบคุณจากใจจริง ขอขอบคุณสำหรับมิตรภาพที่ดีที่มีให้แก่นกันเสมอมา ดีใจที่ได้เจอ ได้เรียนร่วมกัน ปรึกษาปัญหา แลกเปลี่ยน ต่อสู้และร่วมชะตากรรมในการเรียนปริญญาโทและการทำวิทยานิพนธ์ด้วยกัน ขอขอบคุณเพื่อนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อนโรงเรียนลำปางกัลยาณี และเพื่อน พี่ น้องทุกคนในช่วงชีวิต ที่ถามไถ่สารทุกข์และคอยรับฟังปัญหา ให้กำลังใจเสมอมาในยามท้อแท้และหมดกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์

สุดท้าย ขอขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัยซึ่งเป็นกำลังใจสำคัญซึ่งคือคุณแม่ ผู้สนับสนุนหลักอย่างเป็นทางการในการศึกษาตลอดจนการเลี้ยงดูเอาใจใส่เป็นอย่างดี ด้วยความรัก ความอบอุ่นและความเข้าใจมาโดยตลอด ผู้ซึ่งไม่เคยสอนให้ย่อท้อและยอมแพ้อะไรง่าย ๆ ผู้สอนให้รู้จักคำว่าอดทน ขอขอบคุณกำลังใจจาก คุณอา พี่สาวน้องสาว และทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้วิจัย และสุดท้ายนี้ถึงจะเสียน้ำตากันมามากแค่ไหนก็ขอบคุณตัวเองที่มีความหวัง ความตั้งใจ ความพยายามไม่ย่อท้อและทนต่อสภาวะกดดันต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ อดทนฝ่าฟัน ก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ขอขอบคุณตัวเองที่สู้จนทำวิทยานิพนธ์สำเร็จ ไม่มีอะไรที่จะสำเร็จออกมาได้ถ้าเราไม่ตั้งใจและลงมือทำ สุดท้ายแล้ว ชนะอะไรก็ไม่เท่าชนะใจตนเอง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	5
2.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน.....	5
2.2 ศักยภาพของชุมชน.....	10
2.3 แนวคิด ทฤษฎีนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	15
2.4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT).....	17
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	26
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	28
3.1 พื้นที่ศึกษา.....	28
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	28

3.3 เครื่องมือและวิธีการในเก็บรวบรวมข้อมูล	29
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	30
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	31
4.1 สภาพทั่วไปของตำบลร่องฟอง	31
4.2 ศักยภาพของบ้านร่องฟองในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน.....	35
4.2.1 ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	35
4.2.2 การเข้าถึงชุมชน.....	37
4.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวก.....	39
4.2.4 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว.....	41
4.2.5 การจัดการการท่องเที่ยว.....	42
4.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค บ้านร่องฟองในการพัฒนาเพื่อเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน	51
4.4 แนวทางการเสริมศักยภาพบ้านร่องฟองเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน.....	56
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	59
5.1 สรุปผลการศึกษา	59
5.2 ข้อเสนอแนะ	61
5.2.1 ข้อเสนอแนะระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง	61
5.2.2 ข้อเสนอแนะในระดับชุมชน	62
รายการอ้างอิง	63
ภาคผนวก ก. ข้อมูลทั่วไปของตำบลร่องฟอง	67
ภาคผนวก ข. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....	70
ภาคผนวก ค. รายชื่อสนทนากลุ่ม	71
ภาคผนวก ง. (ร่าง)โปรแกรมการท่องเที่ยวของบ้านร่องฟอง	72

ภาคผนวก จ. รูปภาพ 73

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์ 78

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว	35
ตารางที่ 2 ศักยภาพการเข้าถึงชุมชน	37
ตารางที่ 3 ศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวก.....	39
ตารางที่ 4 ศักยภาพความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว.....	41
ตารางที่ 5 การจัดการการท่องเที่ยว.....	43
ตารางที่ 6 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของบ้านร่องฟอง.....	51

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่ 1 แผนที่ตำบลร่องฟอง	32
รูปภาพที่ 2 แผนที่หมู่ 5 ต.ร่องฟอง แสดงจุดท่องเที่ยวและจุดต่าง ๆ ที่สำคัญ	34
รูปภาพที่ 3 ทางเข้าบ้านร่องฟอง	38
รูปภาพที่ 4 บ้านโฮมสเตย์.....	48

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมาเนิ่นนาน ซึ่งในอดีตการท่องเที่ยวอาจเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น แต่หากในปัจจุบันรูปแบบของการท่องเที่ยวได้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้มีการแบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวออกเป็นหลายประเภท อาทิ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท เป็นต้น และเมื่อชุมชนได้เข้ามาจัดการท่องเที่ยวจึงเป็นการพลิกกลับและตั้งหลักการท่องเที่ยวใหม่ที่ชุมชนมีบทบาทในฐานะเจ้าของ มีส่วนร่วมในการจัดการ และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชนให้คนในท้องถิ่นได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจากกระแสการตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชีวิตชนบท และการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานกลายเป็นภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์เรื่องคนในท้องถิ่นได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวทำให้มีการส่งเสริมเรื่องนี้กันมากขึ้น(พจนา สนวนศรี,2554)

การส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามนโยบายการพัฒนาของประเทศ ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศมีมูลค่าสูงขึ้น โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะเน้นการนำทรัพยากรในพื้นที่มาใช้เป็นพื้นฐาน เห็นได้จากการนำแผนการท่องเที่ยวในระดับประเทศไปประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนในหลาย ๆ พื้นที่ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือจังหวัดแพร่ เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ได้มีการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดโดยมีจุดประสงค์ ให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสุขภาพของกลุ่มจังหวัดล้านนา ตะวันออกควบคู่ไปกับการส่งเสริมและการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ทุนเดิมที่มีอยู่บนพื้นฐานและเอกลักษณ์ของความเป็นเมืองแพร่แสวงหาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่(บรรยาย สรุประจักษ์,2559) และเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2559 ที่ผ่านมา สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ ได้เปิดโครงการส่งเสริมพัฒนาหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงการพัฒนาการค้าการท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 และกลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง(GMS) และประชาคมอาเซียน (AC) โดยทางสำนักงานพัฒนาชุมชนได้เลือกบ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ให้เป็นหมู่บ้านส่งเสริมพัฒนาหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว (ฉัตรชัย พวงขจร,2559) ซึ่งหมู่บ้านร่องฟองเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่นของจังหวัดแพร่ อุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงคือ การผลิตเครื่องมือเกษตรที่ทำจากเหล็ก เช่น จอบ เสียม มีด พร้า เคียว และการเย็บผ้าสำเร็จรูป ซึ่งประชาชนภายในตำบลร่องฟอง

“ผู้ชายจะตีเหล็ก ผู้หญิงจะเย็บผ้า” สามารถสร้างรายได้ภายในครอบครัวตลอดทั้งปี ดังที่นายพิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่และนายอนันัฐพงษ์ วิหคเทียร พัฒนาการจังหวัดแพร่ กล่าวว่า “โครงการดังกล่าว เป็นโครงการที่สนับสนุนหมู่บ้านร่องฟอง ให้เป็นหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ คือ “ชายตีเหล็ก และหญิงเย็บผ้า” อีกทั้งยังสามารถนำเอาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านมาพัฒนาส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ที่นักท่องเที่ยวจะได้ศึกษาเรียนรู้ขั้นตอนการผลิตสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นการส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ให้แก่ประชากรในหมู่บ้านร่องฟอง ทั้งนี้ยังเป็นการยกระดับตนเองจากเดิมเป็นผู้ผลิตเพียงอย่างเดียวให้พัฒนาตนเองกลายเป็นผู้ประกอบการที่มีความเป็นอยู่ดีขึ้นต่อไป” (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่, 2560) ดังกล่าวข้างต้นความสำเร็จของการท่องเที่ยวในลักษณะของการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นปัจจัยหลักหรือการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานนั้นอยู่ที่ศักยภาพของชุมชนโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ “...การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอนุรักษ์ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรม...” (พจนา สวนศรี, 2554) แม้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานมีนานัปการ

อย่างไรก็ตามบ้านร่องฟองซึ่งหมายถึงประชาชนในชุมชนมีความตื่นตัว ต่อแนวทางการพัฒนาเป็นชุมชนการท่องเที่ยวหรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะศักยภาพของชุมชน สามารถทำให้หมู่บ้านร่องฟองไปถึงเป้าหมายที่สำนักงานพัฒนาชุมชนได้วางไว้หรือไม่ บ้านร่องฟอง มีแนวทางในการมีส่วนร่วมและพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีศักยภาพในการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานที่สนับสนุนได้อย่างไรบ้าง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีความสนใจและศึกษาวิจัยเพื่อให้บ้านร่องฟองเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและเดินไปสู่เป้าหมายได้อย่างเข้มแข็งต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพของบ้านร่องฟองในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

1.2.2 เพื่อเสนอแนวทางในการเสริมศักยภาพบ้านร่องฟองเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

1.3.1.1 การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาศักยภาพทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวโดยบ้านร่องพองใน 5 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ

(2) ด้านการเข้าถึงชุมชน เช่น เส้นทางในการเข้าถึงชุมชน การคมนาคม สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปีหรือไม่ ตลอดจนเส้นทางสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งที่อยู่ใกล้เคียง เป็นต้น

(3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ที่พักแรม ร้านอาหาร ระบบไฟฟ้า ประปา และการรักษาความปลอดภัย ป้ายหรือแผนที่ ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นกับนักท่องเที่ยว ระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

(4) ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด ทักษะคติของประชาชนต่อนักท่องเที่ยว เป็นต้น

(5) ด้านการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การกระจายหน้าที่ แบ่งงานกันทำ ภาษีหรือค่าเช่า การได้รับผลประโยชน์ของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการท่องเที่ยว โปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร เป็นต้น

1.3.1.2 ศึกษาทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานด้วยหาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

1.3.2 ขอบเขตเชิงพื้นที่ พื้นที่ในการศึกษา คือ บ้านร่องพอง หมู่ที่ 5 ตำบลร่องพอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1.4 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ศักยภาพของชุมชน หมายถึง ความสามารถในระดับมาก ปานกลาง หรือน้อยของบ้านร่องพองในการมีส่วนร่วมพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานด้วยการวิเคราะห์ถึงทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงชุมชน ความสามารถของบ้านร่องพองในการรองรับนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการจัดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน หมายถึง บ้านร่องพองมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยความสอดคล้องบริบทวิถี วัฒนธรรมประเพณีตลอดจนการดำเนินชีวิตของประชาชน

การเข้าถึงชุมชน หมายถึง นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของบ้านร่องพง ได้สะดวก มีแผนที่ มีเว็บไซต์ และมีเส้นทางในการเข้าถึงชุมชนที่

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 นำศักยภาพของบ้านร่องพงในการรองรับหรือความพร้อมในการเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน เพื่อสนับสนุนหรือส่งเสริมให้บ้านร่องพงมีความเข้มแข็งหรือประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น

1.5.2 นำแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านร่องพงให้เป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยประชาชนในชุมชนและการมีส่วนร่วม ตลอดจนเครือข่ายชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนต่อไป

1.5.3 กระตุ้นและสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจตลอดจนทักษะและความสามารถ ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษา : บ้านร่องพอง ตำบลร่องพอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน
- 2.2 ศักยภาพของชุมชน
- 2.3 แนวคิด ทฤษฎีนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 2.4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT)
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน ถือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ภาครัฐนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน ที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวิถีชีวิต และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานได้รับความสนใจจากหลายภาคส่วน ทั้งนี้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างสอดคล้องกัน เช่น

พจนานา สนวนศรี (2546) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

วีระพล ทองมา (ม.ป.ป.) การท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกันทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการจัดการ

สินธุ์ สโรบล (2546) การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตชุมชน มาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนการผลิตที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น

จากความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานคือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนเป็นคนจัดการโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน

2.1.1 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Tourism – CBT) มี 4 ด้าน ได้แก่ (พจนานา สนวนศรี, 2554)

(1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิธีการผลิตที่พึ่งพา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

(2) ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ในชุมชนมีปราชญ์หรือมีผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

(3) ด้านการจัดการ ในชุมชนมีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

(4) ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน รวมไปถึงการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

2.1.2 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

การกำหนดหลักการนี้เป็นไปเพื่อให้เห็นจุดยืนของการท่องเที่ยวชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนได้แก่ (พจนานา สนวนศรี, 2546)

- (1) ชุมชนเป็นเจ้าของ
- (2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
- (3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- (4) ยกระดับคุณภาพชีวิต
- (5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- (6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- (7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม

(8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

(9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น

(10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องมีองค์กรที่เข้ามารับผิดชอบในการทำงาน เนื่องจากลักษณะงานต้องติดต่อสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลภายนอก หรือหน่วยงานภายนอกที่ต้องประสานความร่วมมือด้วย การท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรส่วนร่วมของชุมชน ยิ่งจำเป็นต้องสร้างรูปแบบการบริหารงานองค์กรให้ชัดเจน การที่จะชี้วัดว่าองค์กรที่เข้ามาทำหน้าที่จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นตัวแทนผลประโยชน์ที่แท้จริงของชุมชนหรือไม่ องค์กรต้องให้ความสำคัญองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ (พจนา สวนศรี, 2546)

(1) การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นหัวใจการทำงานชุมชน คือการที่ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อกระบวนการทำงานได้ให้ชาวบ้านได้ร่วมคิด ร่วมทำตั้งแต่เริ่มต้น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดทิศทาง และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งในอาจเป็นไปได้ยากที่จะทำให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนก็ควรให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมในการจัดการการท่องเที่ยว ในกรณีของการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนให้เข้ามามีบทบาทในการทำงานโดยการเป็นที่ปรึกษาหรือร่วมทุน ชาวบ้านทั่วไปสามารถเป็นสมาชิกได้ในลักษณะการร่วมทุน การลงหุ้น เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชน แม้ว่าการมีส่วนร่วมอาจทำให้กิจกรรมเป็นไปได้ช้าแต่สมาชิกในชุมชนจะเกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกัน

(2) การกระจายบทบาทการทำงาน (Division of Roles) การที่การท่องเที่ยวมีกิจกรรมหลากหลาย การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานให้กระจายไปยังสมาชิก จะทำให้การทำงานคล่องตัว นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกโดยเฉพาะผู้หญิง ผู้อาวุโส เยาวชนได้แสดงบทบาทและศักยภาพของตนในการทำงาน

(3) การกระจายผลประโยชน์ (Division of Benefits) การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมสร้างรายได้และผลตอบแทนให้กับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการผลประโยชน์ให้กระจายตัวสู่คนในชุมชนและสมาชิกผู้ดำเนินการท่องเที่ยว การจัดผลประโยชน์ควรแยกออกเป็นผลประโยชน์ทางตรง ที่สมาชิกของกลุ่ม องค์กรท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยว และผลประโยชน์ทางอ้อม แม้ว่าสมาชิกทุกคนจะไม่ได้รับโดยตรงจากการท่องเที่ยว แต่ก็ควรได้รับการจัดสรรผลประโยชน์ในส่วนของสาธารณประโยชน์ของชุมชน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชน นอกจากนี้ยังรวมไปถึงผลประโยชน์ที่เกิดจากขายของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน ทำให้มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

(4) มีระบบการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ระบบการเงินที่เข้าใจง่าย ตรวจสอบได้ และการกระจายบทบาทการทำงาน มีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญตั้งแต่ต้น เพราะการท่องเที่ยวนั้นมีผลประโยชน์ในหลายด้าน การวางระบบที่ดีจะทำให้สมาชิกไม่ต้องหวาดระแวงกันในภายหลัง สิ่งที่สามารถทำให้โปร่งใสและตรวจสอบการทำงานได้ มีดังนี้

(4.1) มีการจัดการการเงินขั้นพื้นฐาน เช่น การมีใบเสร็จรับเงิน ใบเสร็จจ่ายเงิน การลงบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายวัน และบัญชีแยกประเภท

(4.2) มีระบบการรายงานการเงินทุกเดือน

(4.3) ออกระเบียบว่าด้วยการหักเงินเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านหรือกองกลางของกลุ่มรวมทั้งระเบียบใช้เงิน

(4.4) มีการสรุปการใช้จ่ายทุก ๆ 3-6 เดือน

(4.5) สมาชิกที่ทำการเงิน (รับ-จ่าย) กับคนทำบัญชี (แสดงรายการสรุปการใช้จ่ายเงินในแต่ละประเภท) ต้องไม่ใช่คนเดียวกัน และควรมีกรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 2 คน

(4.6) ระบบหมุนเวียนผู้รับผิดชอบเรื่องที่พัก การนำเที่ยว ยานพาหนะ หรืออาหารให้มีการทำระบบรายชื่อเพื่อให้เห็นการกระจายตัวการทำงาน การหมุนเวียนการทำงานและผลตอบแทนที่ได้รับ

(5) มีมาตรการในการควบคุมและป้องกันผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กลุ่มสามารถออกกฎระเบียบการท่องเที่ยว หรือแนวทางการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในชุมชนให้นักท่องเที่ยวถือเป็นแนวปฏิบัติ นอกจากนี้ยังควรจะต้องมีกลไกการติดตามผลกระทบด้านต่าง ๆ โดยตั้งกรรมการรับผิดชอบ หรือจัดทำให้เป็นวิธปฏิบัติเมื่อมีการท่องเที่ยว ควรต้องมีการรายงานการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมเพื่อให้มีการเฝ้าระวังและแก้ไขผลกระทบได้อย่างทันท่วงที

2.1.3 รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มี 3 รูปแบบ ได้แก่

(1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวปกติของชุมชน

(2) ศึกษาดูงาน เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้ง การบรรยายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ผู้มาศึกษาดูงานได้เข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทหรือวัตถุประสงค์ของการศึกษาดูงาน

(3) จิตอาสา เป็นกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับอาสาสมัครที่ต้องการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (พจนานุกรม, 2546)

2.1.4 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มี 6 รูปแบบ ได้แก่

- (1) การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
- (2) เดินเที่ยวภายในหมู่บ้าน
- (3) ร่วมกิจกรรมในวิถีชีวิต
  - (3.1) ในหมู่บ้าน เช่น การทำอาหาร ตำข้าว ทอผ้า ทำบุญตักบาตร
  - (3.2) นอกหมู่บ้าน เช่น การทำสวน การทำนา
- (4) ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน เช่น การทำกิจกรรมกับเด็กนักเรียน

ในโรงเรียน

- (5) เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่น เรียนดนตรี เรียนแกะสลัก เรียนการย้อมสีธรรมชาติ
- (6) กิจกรรมศึกษาธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ดูนก ชีจกรยาน วาดรูป (พจนานุกรม, 2546)

2.1.5 ภาควิชาเครือข่าย

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีหลายส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ชุมชนต้องเข้าใจว่าการท่องเที่ยวที่มีส่วนไหนที่เกี่ยวข้อง และทำอะไรบ้าง เพื่อที่จะหาความร่วมมือจากภาควิชาเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชน ความเป็นเครือข่าวนั้นคือการประสานงานร่วมมือกัน ไม่จำเป็นต้องอยู่ในลักษณะการบังคับบัญชา แต่เป็นไปในลักษณะพันธะสัญญา องค์กรสมาชิกสามารถดำเนินการได้อย่างอิสระ องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มจัดการท่องเที่ยวในระดับชุมชน กลุ่มร้านค้า องค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรพัฒนาเอกชน สำนักงานจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยระดับจังหวัดหรือภาค มัคคุเทศก์ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำงานในพื้นที่ เป็นต้น (พจนานุกรม, 2546)

เครือข่ายในระดับชุมชน สร้างความรู้สึกว่าชุมชนเป็นเจ้าของ CBT และได้รับผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจาก CBT ในทางกลับกันก็ร่วมกันรับผิดชอบในผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อการท่องเที่ยวในชุมชนด้วย

เครือข่ายระหว่างชุมชน สร้างการเรียนรู้ระหว่างชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทักษะการทำงาน ในบางพื้นที่ชุมชนใช้ทรัพยากรร่วมกัน หรือเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกัน มีความจำเป็นจะต้องร่วมมือกันเพื่อวางแผนในการใช้ทรัพยากร และสร้างความหลากหลายของรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อลดความตึงเครียดเรื่องการแข่งขัน การเป็นภาควิชาเครือข่ายระหว่างชุมชน สามารถต่อรองและประสานการสนับสนุนจากรัฐและภาคเอกชนได้ และยังสามารถทำการตลาดร่วมกันได้ เป็นการลดต้นทุน และการกระจายผลตอบแทน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ไม่ได้เป็นเรื่องที่ง่ายนักที่จะทำให้สำเร็จถ้าหากคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ ก็อาจจะไม่เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งชาวบ้าน หน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยที่รัฐจะต้องมีนโยบาย กฎ ระเบียบที่สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นก็จะต้องไม่ทำให้ชุมชนเสียความเป็นตัวเองหรือเสียเอกลักษณ์ของตัวเองไป และต้องเคารพการตัดสินใจของชุมชนด้วย เพราะถือว่าชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรในชุมชน

จึงสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ คนในชุมชน และชุมชนมีสิทธิที่วางแผน และตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างยั่งยืนและรู้คุณค่าของทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและความเป็นอยู่ของชุมชนให้ไปในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงความร่วมมือร่วมใจในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์เอกลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตน ไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมภายนอกหรือสิ่งที่บุคคลภายนอกนำเข้ามาในชุมชนและยังรวมไปถึงการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานอย่างยั่งยืน

2.2 ศักยภาพของชุมชน

การสร้างชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องทราบก่อนว่าชุมชนนั้น ๆ มีศักยภาพอะไรที่เป็นดึงดูดหรือจุดขายของชุมชน และสามารถพัฒนาศักยภาพให้เพียงพอในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชม ดังที่มีผู้อธิบายถึงศักยภาพของชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

นำชัย ทนุผล และคณะ (2543) ได้อธิบายว่า

2.2.1 ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาสภาพทรัพยากรที่เหมาะสม มีลักษณะเฉพาะ และคงลักษณะพื้นถิ่นโดยเน้นความสำคัญของของระบบนิเวศ หรือวัฒนธรรมพื้นที่ และความดึงดูดใจว่า มีมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ความสำคัญที่ต่าง ๆ กัน ดังนี้

ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวหรือองค์ประกอบหลักภายในแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาจาก

- (1) ความเป็นสภาพธรรมชาติดั้งเดิม
- (2) เป็นสภาพที่ถูกตัดแปลง ตกแต่ง เป็นบางส่วน แต่ยังคงสภาพเดิมไว้เป็นหลัก
- (3) เป็นแหล่งธรรมชาติที่สร้างขึ้นโดยการผสมผสาน จำลอง หรือตกแต่งใหม่
- (4) ไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- (5) เป็นแหล่งที่สร้างเลียนแบบธรรมชาติ

2.2.2 ศักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการโดยปัจจุบัน ประกอบด้วย องค์การในการจัดการที่ให้ความสำคัญของการร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

(1) รูปแบบองค์การในการจัดการ เน้นความเป็นองค์การประชาชน หรือรัฐ หรือ เอกชน

(2) ระดับของการมีส่วนร่วมว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการท่องเที่ยว ให้ความเห็นในการท่องเที่ยว หรือเพียงได้ประโยชน์จากการค้าและการบริการ

2.2.3 ความพร้อมของชุมชน

(1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

(1.1) การจัดการท่องเที่ยวมีประชาชนในชุมชนเป็นเป้าหมายหลัก

(1.2) มีการให้ความสำคัญกับชุมชนในการเข้ามามีบทบาท ตัดสินใจ กำกับดูแล และควบคุมการท่องเที่ยว นั้น ๆ

(1.3) สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี

(2) ความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นและกิจกรรมท่องเที่ยว

(2.1) มีความรัก ความหวงแหน มีความรู้สึกพึงพิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยว

(2.2) มีการพัฒนาตนเองและกลุ่มเพื่อการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวด้วยตนเอง

(2.3) มีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน เพื่อผลประโยชน์ของชุมชน

(2.4) มีการตกลงกันได้ในการแบ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับ

(3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ในทางปฏิบัติ

(3.1) การให้ข้อมูลท้องถิ่น

(3.2) การเตรียมการจัดการ

(3.3) การวางแผน

(3.4) การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยว

(3.5) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

(3.6) การได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการ

(3.7) การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน

(4) ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนว่าจะสามารถรองรับปริมาณนักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการ และการรองรับของการพัฒนาสิ่ง

อำนวยความสะดวกโดยไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน และประสบการณ์การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวควรได้รับจากการไปเยือน

และนอกจากนี้ พงณา สนวนศรี(2546) ได้กล่าวว่า การวางแผนเตรียมความพร้อมของชุมชน ต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งภายในและการติดต่อประสานงานกับภายนอก ดังนี้

(1) การวางแผนด้านการเตรียมความพร้อมชุมชน

(1.1) รูปแบบการท่องเที่ยว

- ชีตความสามารถในการรองรับของแหล่งธรรมชาติและไม้รบกวน ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน
- ระยะเวลาที่เหมาะสม (จำนวนชั่วโมง) ที่ชุมชนต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้เวลาในการท่องเที่ยวภายในชุมชน
- ความพร้อมด้านที่พัก อาหารและมัคคุเทศก์ชาวบ้าน
- โปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

(1.2) การให้บริการและเงื่อนไขการให้บริการ

- รูปแบบองค์กรในการบริหารและการดำเนินการท่องเที่ยว
- ช่วงเวลาที่ให้บริการนำเที่ยว
- เงื่อนไขการให้บริการ
- กฎระเบียบการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว

(1.3) สิ่งอำนวยความสะดวก

- การวางผังของสิ่งปลูกสร้างต้องสอดคล้องกลมกลืนกับภูมิทัศน์และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
- คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เช่นการมีระบบการจัดการของเสีย การจัดโซนการให้บริการที่ไม้รบกวน ศาสนสถานของชุมชน
- มีระบบป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดกับนักท่องเที่ยว
- มีอัตราค่าบริการที่เป็นมาตรฐานและราคาที่เป็นธรรม เช่น ค่าอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก
- มีป้ายหรือแผนที่ ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นกับนักท่องเที่ยว

(2) การวางแผนด้านการตลาด

(2.1) นักท่องเที่ยว และแหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว

- นักท่องเที่ยวติดต่อกับชุมชนโดยตรง
- ให้บริษัทนำเที่ยวทำการตลาดให้กับชุมชน

(2.2) โปรแกรมท่องเที่ยวและราคา

- โปรแกรมมาตรฐาน เหมาะสมกับทุกเพศ ทุกวัย ทุกฤดูกาล
- โปรแกรมมาตรฐาน ผสมกับโปรแกรมทางเลือก สำหรับกลุ่มคนที่มีความสนใจเป็นพิเศษและมีเวลาอยู่ในชุมชนหลายวัน
- โปรแกรมที่ออกแบบตามวัตถุประสงค์เฉพาะของนักท่องเที่ยว

(2.3) การประชาสัมพันธ์

- ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อมวลชน สำนักงานการท่องเที่ยว ปากต่อปาก
- สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับ วิดีโอ โปสเตอร์ อินเทอร์เน็ต
- เอกลักษณ์พิเศษของชุมชนที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อที่จะใช้เป็นจุดเด่นในการประชาสัมพันธ์

และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2548) กล่าวว่าศักยภาพของชุมชน มี 3 ด้านคือ

(1) ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว โดยดูว่าทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนมีอะไรบ้างที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งอาจจะแบ่งได้ 3 ประเภทคือ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และทรัพยากรประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ

(2) ศักยภาพด้านการเข้าถึงทรัพยากรท่องเที่ยว การเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนนั้นมีเส้นทาง ทางบก ทางเรือ และทางอากาศที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายหรือไม่ สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดปีหรือไม่ และมีการขนส่งสาธารณะบริการนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยวได้อย่างสม่ำเสมอและเพียงพอหรือไม่ นอกจากนั้นมีที่จอดรถสำหรับยานพาหนะที่เข้าไปใช้บริการอย่างเพียงพอหรือไม่ ตลอดจนเส้นทางสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

(3) ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมชุมชน ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวหมายถึงสรรพสิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย และชุมชนนั้นมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2550 อ้างถึงใน ปาวิรัตน์ สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี, ม.ป.ป.) ได้กล่าว ถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวหมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่

เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุงหรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่า เพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยววันนั้นหรือไม่ มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

(1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนาบรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต

(2) ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพเส้นทางท่องเที่ยวลักษณะการเดินทางระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

(3) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่าง ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย

(4) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้นสรุปได้ว่าศักยภาพของชุมชนที่จะสร้างให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชุมชนจะต้องมีศักยภาพในด้านทรัพยากรท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นสิ่งปลูกสร้างประวัติศาสตร์ โบราณสถาน แหล่งธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญา วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ เป็นต้น และนอกจากนั้นชุมชนจะต้องมีการเข้าถึงที่สะดวกสบาย มีเส้นทางที่เข้าถึงได้ง่าย และเส้นทางเชื่อมต่อกับทรัพยากรบริเวณใกล้เคียงด้วย ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนที่จะต้องมิได้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้แก่ที่พักแรม ร้านค้า ร้านอาหารต่าง ๆ รวมไปถึงระบบไฟฟ้า ประปา และการรักษาความปลอดภัยด้วย ชุมชนจะต้องรู้ว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใดตามความสามารถของตนเอง เพื่อที่จะไม่ให้เกิดการทำลายความเป็นธรรมชาติ หรือทำลายอัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง ชุมชนต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมตัดสินใจ ช่วยกันวางแผนการทำงาน การจัดรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานได้แก่ 1. ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว 2. ด้านการเข้าถึงชุมชนและทรัพยากรท่องเที่ยว 3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4. ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และ 5. ด้านการจัดการการท่องเที่ยว

2.3 แนวคิด ทฤษฎีนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายไปปฏิบัติ

จากการศึกษาดำรงของนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะไว้ดังนี้ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์(2546) ได้ศึกษาความหมายของนักวิชาการต่างประเทศและได้สรุปเป็นความหมายว่า เป็นกิจกรรมที่รัฐเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ เป็นการใช้อำนาจของรัฐในการจัดสรรกิจกรรมเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคม ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ได้แก่ผู้นำทางการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ พรรคการเมือง สถาบันราชการ กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องเป็นชุดการกระทำที่มีแบบแผน กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกทำต้องมีเป้าหมาย เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำให้ปรากฏเป็นจริง กิจกรรมที่เลือกจะต้องทำต้องมีผลลัพธ์ในการแก้ปัญหาของสังคมเป็นการตัดสินใจในทำเพื่อประโยชน์จำนวนมาก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกกระทำหรือไม่กระทำซึ่งอาจก่อให้เกิดผลทางบวกและลบต่อสังคมและเป็นกิจกรรมที่ชอบต่อกฎหมาย

วรเดช จันทรศร (2547) ได้ให้ความหมายว่า “กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้น” หรือ “แผนงานหรือโครงการ” หรือแนวทางปฏิบัติที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐได้กำหนดขึ้นเพื่อเจตนาในการแก้ไขปัญหา(ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว)

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2550) นิยามได้ว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลตั้งใจจะทำ ซึ่งต้องเลือกทางเลือกและอาจกำหนดแยกย่อยออกมาเป็นแผนงานและโครงการ ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาสาธารณะหรือการจัดการกับปัญหาสาธารณะ เพื่อให้บรรลุผลประโยชน์สาธารณะร่วมกัน

สรุปได้ว่านโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่รัฐบาลจะเลือกทำหรือไม่ทำก็ได้ เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสาธารณะ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติมีศัพท์เบื้องต้น 2 คำ คือ คำว่า “การไม่เกิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ” หมายถึง นโยบายไม่ถูกนำไปปฏิบัติอย่างที่ตั้งใจไว้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารนโยบายขาดความร่วมมือกันหรือไม่มีประสิทธิภาพ หรือได้ใช้ความพยายามแล้ว แต่ไม่สามารถทำให้เกิดการปฏิบัติได้เนื่องจากควบคุมการปฏิบัติได้เพียงเล็กน้อยหรือไม่ได้เลย และคำว่า “การไม่ประสบผลสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ” หมายถึงนโยบายถูกนำไปปฏิบัติอย่างเต็มที่แล้ว แต่กระนั้นนโยบายล้มเหลวไม่สามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ดังที่ตั้งใจ สาเหตุที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติล้มเหลวมี 3 อย่างใหญ่ ๆ ได้แก่ การบริหารไม่ดี นโยบายไม่ดี และโชคไม่ดี นโยบายหนึ่ง ๆ อาจล้มเหลวเพราะสาเหตุใดหรือสาเหตุหนึ่ง หรือหลายสาเหตุประกอบกัน เช่น เมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติแล้วไม่เกิดผล ก็อาจมองได้ว่าเป็นเพราะตอนแรกผู้คิดค้นนโยบายไม่ดี หรือเป็นเพราะตอนหลังผู้นำนโยบายไปปฏิบัติบริหารไม่ดี สาเหตุที่ความล้มเหลวของนโยบายไม่ค่อยถูกนำมาเปิดเผยกันหรือถูกนำมาเปิดเผยน้อยที่สุด คือ

นโยบายนั้นไม่ดี เนื่องจากถูกจัดทำขึ้นโดยอาศัยข้อมูลไม่เพียงพอ มีเหตุผลบกพร่อง หรือมีฐานคิดที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ,2551)

ในช่วงปี 1970 ถึง 1980 นั้นพบว่าแนวคิดของนักวิชาการสมัยนั้นแบ่งออกเป็น 2 ชั่วอย่างชัดเจน แนวคิดแรกคือแนวคิดแบบ Top-Down ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญที่ตัวนโยบายและการควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยผู้กำหนดนโยบายว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าตัวผู้ปฏิบัติระดับล่าง และแนวคิดที่สองได้แก่แนวคิดแบบ Bottom-Up ในทางตรงกันข้ามได้ให้ความสำคัญกับตัวผู้ปฏิบัติระดับล่างว่าเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าการควบคุมจากเบื้องบน(วรเดช จันทรศร,2548)

นโยบายสาธารณะแบบบนลงล่าง (Top-Down) คือนโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ (รัฐบาล หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) นำมาใช้เพื่อกระจายทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้ประชาชนที่มีสิทธิท่ามกลางข้อจำกัดขององค์กร ทรัพยากรบุคคล และโครงสร้างบริหาร ผู้มีอำนาจใช้นโยบายสาธารณะเพื่อกำหนดการกระจายทรัพยากรไปยังประชากรในลักษณะที่ไม่เท่าเทียม กล่าวคือในขณะที่อีกกลุ่มอาจจะได้รับประโยชน์มาก อีกกลุ่มหนึ่งอาจจะได้น้อยหรือไม่ได้เลย และอาจถูกละทิ้งจากนโยบาย ข้อสังเกตของความหมายแบบบนลงล่างคือ ผู้ผลิตนโยบาย ใช้นโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการแสวงหาความร่วมมือ(เชิงบังคับ) จากคนในสังคมให้ปฏิบัติตามหรือยอมรับในอุดมการณ์ของตนมากกว่า ที่สำคัญอย่างยิ่งนโยบายสาธารณะแบบบนลงล่างไม่ให้ความสำคัญกับประชาชน แยกกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะออกจากสังคมอย่างมากจนดูเหมือนว่าประชาชนไม่มีบทบาทต่อกระบวนการนโยบายสาธารณะเลย ในความเป็นจริงกลุ่มการเคลื่อนไหวทางสังคม กลุ่มผลประโยชน์และประชาชนมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ ผู้นำต้องคำนึงถึงสิทธิของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ หรือรับฟังเสียงของประชาชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนจะดำเนินนโยบาย (ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์,2559) และสมบัติ อารังชญวงศ์(2546) ได้สรุปแนวคิด Top-Down ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจในการควบคุมของผู้กำหนดนโยบายอย่างมาก ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่นโยบายถูกกำหนดขึ้น ภายใต้การนำนโยบายไปปฏิบัติและขอบเขตที่นโยบายถูกเปลี่ยนแปลงโดยผู้ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเหมาะสมหรือไม่ ผู้กำหนดนโยบายจะใช้อำนาจควบคุม สิ่งการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

สรุปได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติแนวคิดการพัฒนาแบบบนลงล่างเป็นการนำนโยบายจากทางภาครัฐ หน่วยงาน มาใช้กับระดับล่างกว่าซึ่งไม่ได้สนใจและให้ความสำคัญกับคนในระดับล่างว่าจะได้ประโยชน์หรือไม่ เป็นการปฏิบัติโดยใช้อำนาจในการควบคุม

2.4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT)

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค หรือ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ขององค์กรซึ่งจะช่วยให้ทราบถึง จุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อที่จะนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนด องค์กรต่อไป โดยเน้นที่ หาดานวัตกรรม และ องค์กร (2542) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ไว้ดังนี้

SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats

โดย Strengths คือจุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี ในขณะที่ Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในองค์กรทำได้ไม่ดี

Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การ ทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการ ขององค์กร และ Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการ ทำงานขององค์กรที่ไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาต่อองค์กร

จึงสรุปได้ว่า SWOT คือการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนที่เกิดภายในบ้านร่อง ฟอง การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอกบ้านร่องฟอง

ในส่วนนี้การวิเคราะห์ SWOT จะทำให้ทราบถึงศักยภาพ ที่เป็นจุดแข็งและและจุดอ่อนของ บ้านร่องฟอง และรวมไปถึงโอกาสและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นกับบ้านร่องฟอง

CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย (2554) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดลำปาง เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดลำปาง โดยศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐและความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในจังหวัดลำปาง เพื่อใช้ประกอบเป็น แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยว ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้ ความสามารถ ในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก โปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและบริการ เสริมในระดับมาก และประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อแนวทางการ พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดลำปางในระดับมากและมีความต้องการมีส่วนร่วมในการ

วางแผน การจัดการท่องเที่ยวชุมชนและทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนโดยรวมอยู่ระดับมาก และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นควรว่าควรมีการวางแผนพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

จากการวิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนามาดังนี้ ทางจังหวัดควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยนำเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมาจัดการในเชิงเศรษฐกิจเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยว สร้างความร่วมมือทางการท่องเที่ยวชุมชนระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการให้ธำหรูปันจักกรยาน สนับสนุนและสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

ปวีณา ทองบุญยังและคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอคอนสาร จังหวัดมุกดาหาร วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้คือเพื่อศึกษาศักยภาพชุมชน 3 ด้านได้แก่ ด้านวัฒนธรรมชนเผ่า ด้านประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชน และด้านทรัพยากรที่สำคัญของท้องถิ่น เพื่อศึกษาเส้นทางและแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อหาปัจจัยและต้นทุนทางสังคม ในการสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นและเพื่อหารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอคอนสาร จังหวัดมุกดาหาร

ผลการศึกษาพบว่า บ้านบากมีศักยภาพชุมชน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นที่ตั้งของประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชน ที่ยังมีร่องรอยที่เคยอยู่ในเหตุการณ์จริงให้ศึกษาทั้งด้านสถานที่เครื่องมือเครื่องใช้และบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่จนถึงปัจจุบันซึ่งอายุเฉลี่ย 55-85 ปี และประกอบอาชีพเกษตร ด้านที่ 2 คือด้านทรัพยากรที่สำคัญของท้องถิ่น ได้แก่ อาหารการกินที่ยังสามารถหาได้ในท้องถิ่นตามฤดูกาล สมุนไพร หลากหลายชนิด รวมถึงทัศนียภาพที่สวยงาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ ซึ่งยังคงมีความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ ด้านที่ 3 ด้านวัฒนธรรม บ้านบากยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การนับถือผีบรรพบุรุษของชนเผ่าช่ากะลิง โดยต้องมีพิธีกรรมและการปฏิบัติตัว เพื่อแสดงออกถึงความเชื่อ ความเคารพทุกปี รวมถึงยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้ อย่างเหนียวแน่นและเกือบตลอดปี เช่น บุญเปิดประตูเล่า บุญสงกรานต์ บ้านบากนั้นมีต้นทุนทางสังคมที่ดี นั่นคือ ความสามัคคีและเคารพซึ่งกันและกันภายในชุมชนนอกเหนือจากต้นทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากร ส่งผลให้การวิจัย สามารถดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจากกระบวนการวิจัยพบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอคอนสาร จังหวัดมุกดาหาร คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาธรรมชาติ วัฒนธรรมชนเผ่าและร่องรอยประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและยังคงรักษาความเป็นธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนไว้ได้เป็นอย่างดี

ธเนศ ศรีสถิตย์, วรรณภา คำปวนบุตรและคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานเชิงนิเวศวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ตำบลพระธาตุ อำเภอนาหว้า จังหวัดมหาสารคาม วัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ศึกษาข้อมูลทางด้านบริบทชุมชนรวมถึงนิเวศวัฒนธรรมในเขตพื้นที่พระธาตุนาหว้า ศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวในเขตพื้นที่พระธาตุนาหว้า ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลพระธาตุ ศึกษาบทเรียนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพระธาตุ ศึกษาศักยภาพของชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและชุมชน 8 หมู่บ้าน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพระธาตุ และเพื่อหารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบนฐานนิเวศวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลพระธาตุตามหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า ด้านบริบทชุมชนและนิเวศวัฒนธรรมของชุมชน ได้มีการสืบทอดวัฒนธรรมด้านการเลือกบริเวณพื้นที่ตั้งชุมชนและแหล่งน้ำ รวมถึงภูมิปัญญา ประเพณี และพิธีกรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์กันระหว่างธรรมชาติกับความเชื่อ

ด้านสถานการณ์ท่องเที่ยวในเขตพื้นที่พระธาตุนาหว้า พบว่า จุดอ่อน คือแหล่งท่องเที่ยวขาดระบบการบริหารจัดการ จุดแข็ง คือมีองค์พระธาตุนาหว้าซึ่งเป็นพระธาตุที่มีชื่อเสียง ด้านโอกาส คือมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นที่ยึดถือของคนในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ด้านอุปสรรค คือแหล่งท่องเที่ยวอยู่ไกลจากจังหวัดมหาสารคาม การเข้าถึงค่อนข้างไม่สะดวก

ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยว 4 กลุ่มโดยเรียงลำดับศักยภาพจากมากไปน้อย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางด้านศาสนาและความเชื่อ แหล่งท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวด้านทรัพยากรธรรมชาติ

บทเรียนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพระธาตุ พบว่าแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญอยู่ 2 ประการคือ การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม โดยกลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และส่วนขั้นตอนอนุมัติและการดำเนินโครงการด้านท่องเที่ยว โดยให้ยึดหลักและปฏิบัติตามโครงสร้างการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุและชุมชนตำบลพระธาตุ

ศักยภาพของชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและชุมชน 8 หมู่บ้าน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพระธาตุ พบว่าผู้นำชุมชนและชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้านมีศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก-มากที่สุด โดยเรียงลำดับจากด้านที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการให้บริการของบุคคลากรในชุมชน ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ ด้านวิสาหกิจให้บริการของชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พักแรม ความพร้อมของห้องประชุมและอาหาร ด้านสถานที่ท่องเที่ยว

ด้านรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบนฐานนิเวศวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลพระธาตุตามหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าชุมชนตำบลพระธาตุมีฐานการท่องเที่ยว 4 ฐาน ดังนั้นจึงทำให้รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ต้ององค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และแบบเฉพาะของชุมชนตำบลพระธาตุ คือ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา อาชีพและวิถีชีวิต นิเวศวัฒนธรรม การบริหารจัดการงบประมาณเนื่องในกิจกรรมการท่องเที่ยว ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลชุมชน การดำเนินงานและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของบุคลากรในชุมชนตำบลพระธาตุ

วรรณวิมล ภู่นาค (2558) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา วัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อเสนอแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตลาดน้ำอัมพวา ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมือง พบว่า ไม่สามารถดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนได้ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเพื่อตระหนักให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พบว่า ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการได้รับประโยชน์ พบว่า ชุมชนไม่มีการรวมตัวเพื่อประกอบธุรกิจร่วมกัน และส่วนใหญ่ชุมชนจะมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบเชิงบวกด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ผลกระทบเชิงบวกด้านสังคม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น มีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ผลกระทบเชิงบวกทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นและเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ผลกระทบเชิงลบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง ผลกระทบเชิงลบด้านสังคม พบว่า เกิดการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนรอมคลองในตลาดน้ำและเกิดปัญหาการขัดผลประโยชน์ของคนในชุมชน จากการศึกษาครั้งนี้ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ชุมชน การรักษาสิ่งแวดล้อม การเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระยะยาว และส่งเสริมการมีส่วนร่วมชุมชน

ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พชรินทร์ เสริมการดี(ม.ป.ป.) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดน และบ้านโตนป่าหนั้น อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและอำเภอกวนกาหลง เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในอำเภอกวนโดนและอำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล ด้านสภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม เส้นทางท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการบริการและความปลอดภัย จังหวัดสตูล และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การสอบถามและการสนทนากลุ่มย่อย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปรางและบ้านโตนป่าหนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว เช่นคลองมาเหลา อุทยานแห่งชาติทะเลบัน น้ำตกยาโรย ภูเขาгахหมิง มีความสะดวกในการเข้าถึง และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่กิจกรรมเพื่อศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ การล่องแก่ง กิจกรรมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ เก็บขยะในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มีการกำหนดกฎระเบียบของชุมชน มีที่พักในชุมชนประกอบด้วยรีสอร์ท โฮมสเตย์ และบ้านพักของหน่วยงานราชการ มีร้านอาหารในชุมชน สำหรับแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวควรสร้างจุดเด่นของพื้นที่โดยนำธรรมชาติมาเสนอเป็นจุดขาย ปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ให้สวยงามและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน 2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว ควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกจัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นสำหรับการถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านการพัฒนาการตลาด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของทั้งสองชุมชน เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานและจัดทำคู่มือ แผ่นพับ ใบปลิวและพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

สมเกียรติ ชัยพิบูล (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาสภาพทั่วไป บริบทชุมชนด้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนนครชุม

อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อศึกษาหาแนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนนครชุม มีองค์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 3 ด้าน คือด้านสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ยังมีจุดอ่อนที่สิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการการปรับปรุงและสร้างให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น กลุ่มตัวอย่างในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน อยู่ในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการการมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ผลการศึกษพบว่า

1. ด้านแนวทางการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนนครชุม

- ถนนภายในชุมชนมีความคับแคบ ควรจัดให้มีการจราจรให้สามารถวิ่งได้ทางเดียวเพิ่มความสะดวกสบาย และเพิ่มความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว
- จัดให้มีการจัดตั้งศูนย์บริหารข้อมูลทางการท่องเที่ยว โดยใช้วัดพระบรมธาตุเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนนครชุม
- จัดสร้างร้านอาหารและร้านขายสินค้าที่ระลึก พื้นที่ภายในวัดพระบรมธาตุ
- จัดสร้างห้องสุขาไว้สำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเป็นสัดส่วน โดยหาพื้นที่ที่เหมาะสม

2. แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนนครชุม ต้องการเน้นไปที่การพัฒนาเยาวชนให้เป็นยุวมัคคุเทศก์ นำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมหมู่บ้าน โดยการจัดอบรมและให้ความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ของชุมชน ประวัติสถานที่ท่องเที่ยว ความสำคัญและความเป็นมาของงานประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ งานหัตถกรรม รวมทั้งวิธีการนำเสนอและการสร้างความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยว

3. แนวทางการพัฒนากาบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนนครชุม

- รูปแบบการบริหารจัดการที่ชุมชนต้องการ ปัจจุบันการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนนครชุมยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนเกิดขึ้น
- การจัดเก็บและการจัดสรรผลประโยชน์ของชุมชนนครชุม ปัจจุบันชุมชนนครชุมยังไม่เคยมีรูปแบบการจัดเก็บและไม่มีการจัดเก็บค่าเข้าชม
- การติดตามตรวจสอบการดำเนินการ ปัจจุบันชุมชนนครชุมยังไม่มีรูปแบบการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ

ดังนั้น ชุมชนจึงต้องทำการสร้างรูปแบบและเลือกที่จะทำการบริหารจัดการเองโดยมีองค์กรภายนอกเป็นที่ปรึกษา ส่วนคณะกรรมการบริหารและการดำเนินงานการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม ฝ่ายประชาสัมพันธ์และการตลาดฝ่ายการเงิน ฝ่ายประสานงานและการจัดเตรียมพาหนะสำหรับ

นักท่องเที่ยว ฝ่ายให้บริการนำเที่ยว ส่วนรูปแบบการจัดเก็บและการจัดสรรผลประโยชน์ในอนาคตให้ คณะกรรมการบริหารและการดำเนินงานการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม ร่วมกับคณะกรรมการฝ่าย การเงินเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบและชี้แจงยอดเงินรายรับ-รายจ่าย รวมถึงชุมชนต้องการให้สมาชิกมีส่วนร่วม ในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการของคณะกรรมการทุกระดับเพื่อความโปร่งใส ในการ บริหารและการดำเนินการ

ประกอบศิริ ภัคดีพิณีจ (2545) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ชุมชนริมกว๊านพะเยา : กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดกว๊านพะเยา โดย มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน กว๊านพะเยา และ 3. เพื่อวิเคราะห์หาข้อเสนอแนะแนวทางจัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของชุมชนบ้านร่องไฮ ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ชุมชนบ้านร่องไฮ ชุมชนมีองค์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน 2 ด้านคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจและการเข้าถึง ส่วนองค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกยังจะต้องมีการ ปรับปรุงพัฒนาต่อไป กลุ่มตัวอย่างในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับมากในทุกด้านคือ การร่วม วางแผน การร่วมดำเนินกิจกรรม การร่วมลงทุน และการติดตามประเมินผล

ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนกว๊านพะเยา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการ มากในด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย และด้านการบริหารจัดการภายในชุมชนที่ทำให้เกิดความ สะดวก

แนวทางในการจัดการทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านร่องไฮจาก การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนวทางดังนี้ แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แผนงานพัฒนาธุรกิจการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน แผนงานพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในแหล่ง ท่องเที่ยว แผนงานพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

แผนงานรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว และแผนงานพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมชุมชน

วรเดช จันทรศร และวินิต ทรงประทุม (2538) ศึกษาเรื่องการศึกษาภารกิจและการนำ ภารกิจไปปฏิบัติของกรมประมง ได้สรุปถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับการที่หน่วยงาน องค์การหรือกลุ่มบุคคล ที่เกี่ยวข้องระดับปฏิบัติ ไม่มีความเข้าใจ แนวทางนโยบายของกรมประมงอย่างถ่องแท้ความต้อยสมรรถนะของหน่วยงานที่รับผิดชอบตาม นโยบาย ด้านงบประมาณ กำลังคน เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ค่อนข้างจำกัด ขาดการติดตาม

ประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับภูมิภาคและปัญหาบางประการ สุดท้ายก็คือความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของกรมประมงที่ค่อนข้างน้อย หรือแม้แต่ความสัมพันธ์ของหน่วยงานเหล่านี้กับผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดต่าง ๆ ก็มีน้อย จึงนำไปสู่ความยุ่งยากด้านการประสานงานหรือการปฏิบัติร่วมงานกันระหว่างหน่วยงานในระดับพื้นที่ต่อไป ประเด็นเหล่านี้จึงกลายเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติในอีกระดับหนึ่ง

หทัยกาญจน์ ไตรวิเชียร (2543) ได้ศึกษาเรื่องการนำนโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาปลากะตัก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาที่เกิดจากการนำนโยบายการประมงปลากะตักไปปฏิบัติว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ก่อให้เกิดความล้มเหลว ในทางปฏิบัติและเสนอแนะแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านการประมงปลากะตักเพื่อ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความต่างๆ การนำเสนอข่าวสารตามหนังสือพิมพ์ รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจาก บุคคลที่เกี่ยวข้องประมาณ 20 คน ผลจากการศึกษาพบว่า 1. ปัญหาที่เกิดจากการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดขึ้นจากนโยบายที่ถูกกำหนดขึ้น โดยการเรียกร้องของกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์จากการประมงปลากะตักและการแทรกแซง ทางการเมือง 2. ปัจจัยที่ทำให้ให้นโยบายนี้ประสบความสำเร็จล้มเหลวในทางปฏิบัติประกอบไปด้วย ลักษณะของนโยบายขาดความชัดเจนและไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ลักษณะของ หน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติไม่มีประสิทธิภาพ ทรัพยากรไม่เพียงพอ ข้าราชการ ผู้ปฏิบัติมีทัศนคติที่ไม่สนับสนุนต่อนโยบาย ขาดการประสานงานและการติดต่อสื่อสาร และปัญหาที่เกิดจากนโยบายต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง 3. ในการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาการประมงปลากะตัก รัฐควรให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชาวประมงโดยปราศจากการแทรกแซง ทางการเมือง การแสดงถึงความจริงจังในการแก้ไขปัญหาข้าราชการผู้ปฏิบัติต้องปฏิบัติ หน้าที่ด้วยความ เป็นกลาง รวมไปถึงการประสานงานและความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

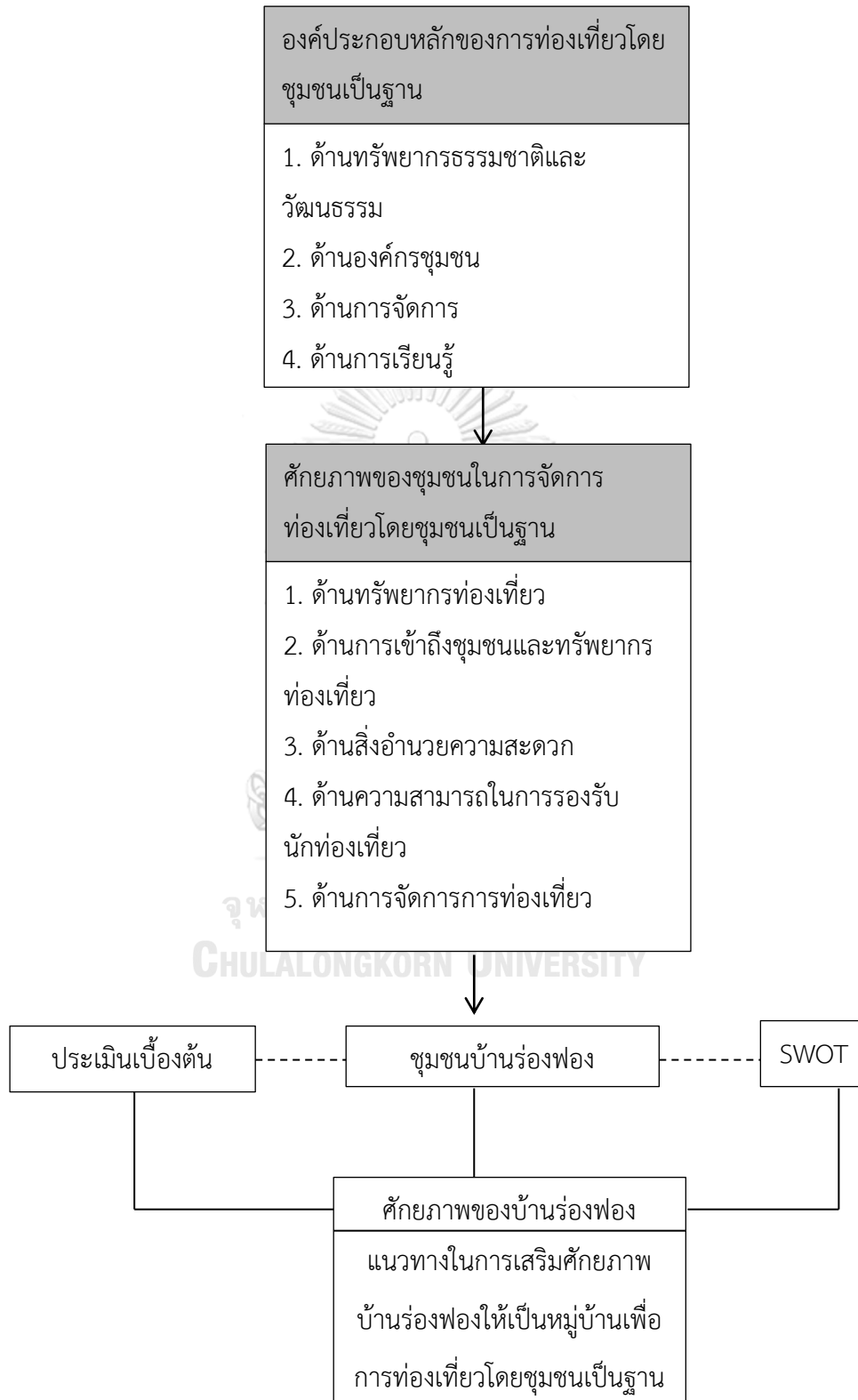
ชูชาติ ปุษยะนาวิน (2554) ได้ศึกษาในเรื่อง การนำนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษากระบวนการของการนำนโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการนำนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการนำนโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 1) การแปลงนโยบายไปสู่แผนหลักโดยสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล 2) การจัดทำโครงการสนับสนุนแผนโดยสำนักพัฒนาสังคม 3) การนำโครงการไปปฏิบัติโดยสำนักพัฒนาสังคม และสำนักงานเขตและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า การนำนโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เนื่องจาก 1) ปัจจัยมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ในประเด็นการกำหนดมาตรฐาน

ในการวัดผลงานต่างกัน บุคลากรไม่พอเพียง การเลื่อน ลด ปลด ย้าย ข้าราชการยังไม่โปร่งใสกระทบต่อขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติ และการประชาสัมพันธ์ล้มเหลวส่งผลให้การรับรู้วัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนมีน้อย

ณัชพล นิลนพคุณ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายสาธารณะ : ศึกษากรณีโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล พ.ศ. 2554-2557 เพื่อที่จะศึกษาว่านโยบายรับจำนำข้าวเป็นนโยบายประชานิยมของนโยบายหนึ่งในหลายนโยบายประชานิยมที่พรรคเพื่อไทยนำมาบรรณรค์หาเสียงในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 การศึกษาพบว่า เมื่อรัฐบาลนำนโยบายจำนำข้าวไปปฏิบัติในรอบการผลิต พ.ศ. 2554/2555 และ 2555/2556 ได้ใช้เงินหมุนเวียนประมาณ 500,000 ล้านบาท แต่ในปีการผลิต 2556/2557 ไม่สามารถจ่ายค่าจำนำข้าวให้ชาวนาได้ เพราะเงินที่ใช้ในการหมุนเวียนรับจำนำข้าวไม่เพียงพอและรัฐบาลระบายข้าวได้น้อยมาก ทำให้มีจำนวนเงินค้างจ่ายให้ชาวนาประมาณ 270,000 ล้านบาท จากการศึกษาพบว่า โครงการนี้ได้มีปัญหาตามมาหลายประการที่ทำให้ชาวนาไม่ได้รับเงินค่าจำนำข้าว ได้แก่ ปัญหาการทุจริตระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติตามนโยบาย ปัญหาแจ้งจำนวนข้าวเข้าโครงการเกินความจริง ปัญหาข้าวจากต่างประเทศเข้ามาสวมสิทธิ์ ปัญหาการหมุนเวียนข้าวจำนำในประเทศ ปัญหาการผลิตข้าวคุณภาพต่ำ ปัญหาการล่มสลายของตลาดการค้าเสรีในประเทศ เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าวเป็นภาระของรัฐบาลที่ต้องแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากนโยบายจำนำข้าวอย่างเร่งด่วนต่อไป

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผลการศึกษาต่าง ๆ พบว่าศักยภาพของชุมชน ประกอบไปด้วยทรัพยากรท่องเที่ยว การเข้าถึงชุมชน และสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เกิดความล้มเหลว ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวผู้ศึกษานำไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ กรอบในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาศักยภาพของชุมชนทั้ง 5 ด้านได้แก่ 1. ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว 2. ด้านการเข้าถึงชุมชนและทรัพยากรท่องเที่ยว 3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4. ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และ 5. ด้านการจัดการการท่องเที่ยว และการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนบ้านร่องฟองโดยใช้แนวคิดวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมศักยภาพบ้านร่องฟองเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษา: บ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัด

ในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participated observation)

3.1 พื้นที่ศึกษา

กรณีศึกษา การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานในครั้งนี้ ได้แก่ บ้านร่องฟอง หมู่ที่ 5 ตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรในการศึกษา ได้แก่ ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ ประชาชน หมู่บ้านร่องฟอง หมู่ที่ 5 ตำบลร่องฟอง และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่าง ใช้การเลือกโดยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ บุคคลที่สามารถสื่อสาร ให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น ตลอดจนสะท้อนมุมมองของตนต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ จำนวน 6 คน
ได้แก่ กำนันหมู่ที่ 5 ผู้ช่วยกำนัน คณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 5
2. ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน
ได้แก่ โรงงานตีเหล็ก โรงตัดเย็บเสื้อผ้า/ผ้ามัดย้อม โฮมสเตย์
3. ประชาชนบ้านร่องฟองหมู่ที่ 5 จำนวน 7 คน
4. เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน
ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่

3.3 เครื่องมือและวิธีการในเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมไม่มีส่วนร่วม และเกณฑ์ประเมินระดับศักยภาพชุมชนเบื้องต้น

3.3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 4 กลุ่มตัวอย่าง ในประเด็นคำถามต่าง ๆ ดังนี้

- ทรัพยากรการท่องเที่ยว : ในหมู่บ้านมีอะไรให้เที่ยวบ้าง ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม รวมไปถึงบริเวณโดยรอบหมู่บ้านที่สามารถพานักท่องเที่ยวไปได้ และรวมถึงโอกาสจัดโปรแกรมทัวร์ เป็นต้น
- ด้านการจัดการ การมีส่วนร่วม มีใครเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเมืองค์กรหรือกลุ่มกลางใหม่ในการดูแลนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะมาติดต่อใคร จองได้ที่ใคร เป็นต้น
- มีการกระจายการทำงานหรือไม่ กระจายไปไหนบ้าง ใคร กลุ่มไหนทำหน้าที่อะไร เป็นต้น
- มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมหรือไม่ เมื่อได้รับเงินเข้าชุมชนแล้ว นำเงินไปทำเพื่อชุมชนอะไรบ้าง เป็นต้น
- มีมาตรการในการควบคุมและป้องกัน มีกฎของชุมชนหรือไม่อย่างไร
- การเรียนรู้กิจกรรมในชุมชนร่วมกัน
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน
- อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 ประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาและรวบรวมความคิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในประเด็นของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของบ้านร่องพองในด้านศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานทั้ง 5 ด้าน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ได้แก่

กำนันหมู่ที่ 5	จำนวน 1 คน
ผู้ช่วยกำนัน	จำนวน 2 คน
คณะกรรมการหมู่บ้าน	จำนวน 2 คน
ชาวบ้านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	จำนวน 10 คน

3.3.3 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน ในประเด็นการทำงาน ปรัชญาหรือร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ตลอดจนการใช้ชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตของคนในชุมชน ทรัพยากรในชุมชน เป็นต้น

3.3.4 เกณฑ์การประเมินระดับศักยภาพชุมชนเบื้องต้น โดยประเมินระดับศักยภาพ 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย
จากความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ที่เห็นด้วยว่าอยู่ในระดับมาก
ความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ที่เห็นด้วยว่าอยู่ในระดับปานกลาง
ความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ที่เห็นด้วยว่าอยู่ในระดับน้อย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย สรุปอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ นำเสนอในรูปการบรรยายเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาศักยภาพของบ้านร่องพองในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน และเสนอแนวทางในการการเสริมศักยภาพบ้านร่องพองเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน สามารถนำเสนอผลการศึกษาได้ดังนี้

4.1 สภาพโดยรวมของตำบลร่องพอง

4.1.1 ลักษณะทางกายภาพ

4.1.2 ลักษณะทางสังคม

4.2 ศักยภาพของบ้านร่องพองในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

4.2.1 ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว

4.2.2 การเข้าถึงชุมชน

4.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวก

4.2.4 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

4.2.5 การจัดการการท่องเที่ยว

4.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค บ้านร่องพองในการพัฒนาเพื่อเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

4.4 แนวทางการเสริมศักยภาพบ้านร่องพองเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

4.1 สภาพทั่วไปของตำบลร่องพอง

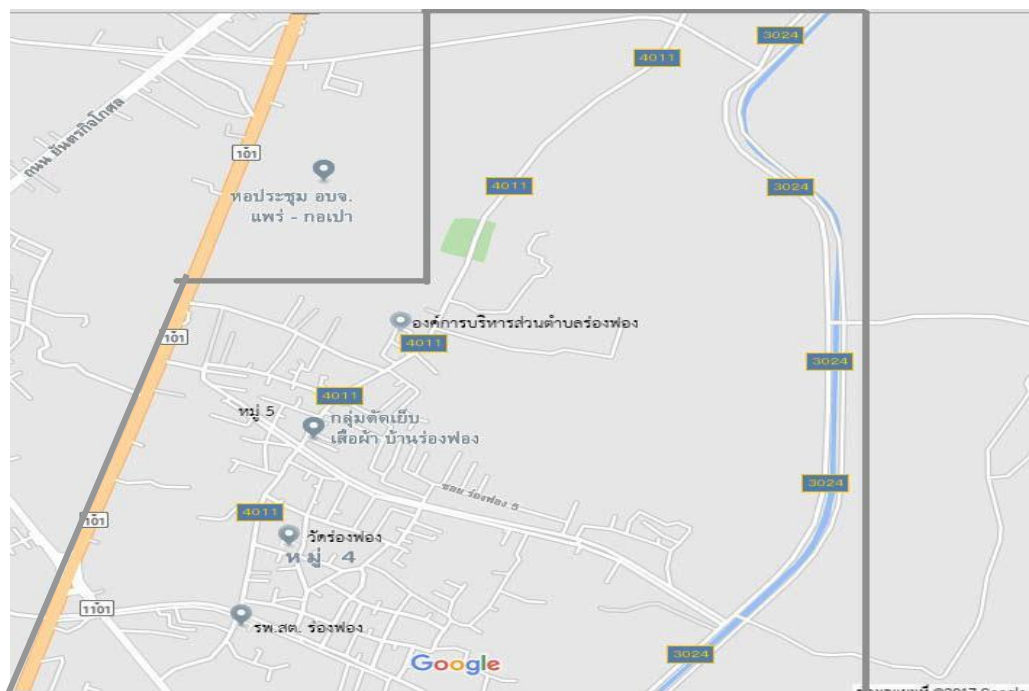
4.1.1 ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลร่องพอง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่ ไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 7 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 5,937 ไร่ หรือ 9.5 ตารางกิโลเมตร

มีอาณาเขตติดต่อดำบลต่างๆ คือ

ทิศเหนือ	มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลทุ่งไธ้ง และตำบลน้ำคำ
ทิศใต้	มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลเมืองหม้อ
ทิศตะวันออก	มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลบ้านถิ่น
ทิศตะวันตก	มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลทุ่งไธ้ง

รูปภาพที่ 1 แผนที่ตำบลร่องพอง

ที่มา : <https://www.google.co.th/maps/dir///@18.1682359,100.1863963,15.25z?dcr=0>

สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ใช้ในการเกษตรกรรม บางส่วนใช้เป็นที่อยู่อาศัยและใช้ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญคือคลองร่องพอง คลองร่องเปี้ย

ภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไป มี 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

การคมนาคม

การเดินทางใช้เส้นทางหมายเลข 101 (สายแพร่-น่าน) ประมาณ 4 กม.แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 1101 จะพบป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้าน

4.1.2 ลักษณะทางสังคม

(1) จำนวนหมู่บ้าน จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน ในตำบลร่องฟอง

ตำบลร่องฟองมีการปกครอง 5 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรและหลังคาเรือน ดังนี้

หมู่ที่ 1 มีประชากรชาย 398 คน หญิง 468 คน รวม 866 คน มี 330 หลังคาเรือน

หมู่ที่ 2 มีประชากรชาย 437 คน หญิง 473 คน รวม 910 คน มี 305 หลังคาเรือน

หมู่ที่ 3 มีประชากรชาย 270 คน หญิง 204 คน รวม 574 คน มี 289 หลังคาเรือน

หมู่ที่ 4 มีประชากรชาย 323 คน หญิง 376 คน รวม 699 คน มี 355 หลังคาเรือน

หมู่ที่ 5 มีประชากรชาย 300 คน หญิง 329 คน รวม 629 คน มี 245 หลังคาเรือน

รวมประชากรทั้งหมด 3,678 คน แยกเป็นชาย 1,728 คน หญิง 1,940 คน มีหลังคาเรือนทั้งหมด 1,524 หลังคาเรือน

(2) อาชีพ

พื้นที่ในตำบลร่องฟอง	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	จำนวนผู้ประกอบอาชีพตีเหล็ก		จำนวนผู้ประกอบอาชีพเย็บผ้า		อาชีพอื่นๆ	
		(ครัวเรือน)	(ร้อยละ)	(ครัวเรือน)	(ร้อยละ)	(ครัวเรือน)	(ร้อยละ)
ม.1	330	235	71.21	220	66.67	74	22.42
ม.2	305	230	75.41	200	65.57	76	24.91
ม.3	289	210	72.66	200	69.20	62	21.45
ม.4	355	280	78.87	260	73.24	75	21.97
ม.5	245	220	89.79	180	73.47	70	28.5
รวม	1,524	1,125	73.81	1,040	69.63	357	23.44

อาชีพของประชาชนบ้านร่องฟองส่วนใหญ่ คือ ประกอบตีเหล็กและเย็บผ้า อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ เกษตรกร รับจ้าง ค้าขาย รับราชการ เป็นต้น

(3) สถานที่สำคัญในชุมชน

หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ เช่น ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟอง ศูนย์แสดงผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลร่องฟอง โรงเรียนบ้านร่องฟอง วัดร่องฟอง และโบสถ์ (คริสตจักรสุพรรณราช) เป็นต้น

บ้านร่องฟอง หมู่ 5 ต.ร่องฟอง เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายด้านวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ จะเห็นได้จากการที่ชาวชุมชนมีการประกอบอาชีพตีเหล็ก เย็บผ้า ทำผ้ามัดย้อม ซึ่งเป็นอาชีพที่สำคัญของชุมชนแห่งนี้ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งชุมชนมีการรองรับในการมาเยือนของนักท่องเที่ยวด้วยการมีศูนย์แสดงผลิตภัณฑ์ ซึ่งจัดแสดงสินค้า และผลิตภัณฑ์ของในชุมชน ซึ่งได้แก่เครื่องมือการเกษตรต่าง ๆ เสื้อผ้ามัดย้อม และมีบ้านพักที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักแรม เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนให้ได้มากที่สุด รวมถึงยังมีโครงสร้างพื้นฐานที่ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ เช่น ศาลาอเนกประสงค์ ศาลาอ่านหนังสือ เป็นต้น มีสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ เป็นต้น

แผนที่หมู่ที่ 5 ต.ร่องฟอง

รูปภาพที่ 2 แผนที่หมู่ 5 ต.ร่องฟอง แสดงจุดท่องเที่ยวและจุดต่าง ๆ ที่สำคัญ

4.2 ศักยภาพของบ้านร่องฟองในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

ศักยภาพของบ้านร่องฟองในการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน โดยศึกษาศักยภาพของบ้านร่องฟองใน 5 ด้าน ผลการศึกษาพบว่า

4.2.1 ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว

ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ป่าไม้ ฯลฯ ในบริเวณพื้นที่ของบ้านร่องฟองไม่มีหรือปรากฏให้รับรู้ รับทราบของคนทั่วไป เนื่องมาจากลักษณะทางภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบ ทำการเกษตร เช่นเดียวกับไม่มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน เช่นกัน ทรัพยากรที่บ้านร่องฟองมีนั้นอยู่ในประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ และมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว

ศักยภาพทรัพยากร ท่องเที่ยว	สถานะ ปัจจุบัน		ระดับศักยภาพ			หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	มาก	ปาน กลาง	น้อย	
ทรัพยากรท่องเที่ยว ประเภทธรรมชาติ		/				ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น น้ำตก ป่าไม้ ภูเขา
ทรัพยากรท่องเที่ยว ประเภท ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ		/				ในบริเวณชุมชนไม่มีโบราณสถาน และโบราณวัตถุ
ทรัพยากรท่องเที่ยว ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม ภูมิ ปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ	/		/			การประกอบอาชีพของคนใน ชุมชนคือการตีเหล็กและเย็บผ้า เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการประกอบ เหล่านี้ ซึ่งถือว่าการตีเหล็กเย็บผ้า เป็นเอกลักษณ์ของบ้านร่องฟอง เพื่อที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามา เที่ยวชมในหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน ทรัพยากรท่องเที่ยวบ้านร่องพองที่คนในชุมชนเห็นว่าชุมชนตัวเองมีศักยภาพและเป็นสิ่งที่สามารถนำไปคนมาเที่ยวในชุมชนคือการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ดังที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้กล่าวว่า “การท่องเที่ยวชุมชนร่องพองเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภูมิปัญญา เพราะชุมชนเราส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน การตีเหล็ก การเย็บผ้าในชุมชนจึงทำให้เป็นแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยว” (สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2560) และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนางดรณีที่กล่าวว่า “บ้านร่องพองเป็นชุมชนไม่ได้เป็นชุมชนธรรมชาติ บ้านเราเป็นที่ราบลุ่มกึ่งเมืองกึ่งชนบทไม่มีพื้นที่ป่าไม้สักเท่าไร และอีกอย่างบ้านเราก็ไม่ได้มีโบราณสถาน โบราณวัตถุอะไรเลยก็มีแต่วัดที่อยู่ตรงสะพานก่อนข้ามมา บ้านเราเป็นชุมชนอุตสาหกรรมครัวเรือนซะส่วนใหญ่และประกอบอาชีพตีเหล็กและเย็บผ้า” (สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2560) บ้านร่องพองเป็นเชิงเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาและการประกอบอาชีพหลักในชุมชน เช่น แหล่งตีเหล็กทำเครื่องมือ อุปกรณ์การเกษตร แหล่งผลิตตัดเย็บเสื้อผ้า ผ้ามัดย้อม บ้านร่องพองเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวของบ้านร่องพองที่ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนเห็นว่าควรนำมาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน นางสุภารัตน์เล่าว่า “การตีเหล็ก เย็บผ้าบ้านร่องพอง ในสมัยก่อนนั้นคนในชุมชนไปรับจ้างตีเหล็กเย็บผ้าที่บ้านทุ่งไธ้ง และต่อมาเมื่อมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจจึงเปลี่ยนจากการรับจ้างเย็บผ้าและรับจ้างตีเหล็กจากตำบลทุ่งไธ้ง มาทำโรงงานตีเหล็กและเย็บผ้ากันเองที่หมู่บ้านร่องพอง ในสมัยก่อนยังมีการประกอบอาชีพตีเหล็กและเย็บผ้าน้อย บางครัวเรือนจึงรวมทุนกันทำโดยใช้แรงงานในครัวเรือนและบรรดาญาติพี่น้องเป็นหลัก” (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2560) เมื่อก่อนยังไม่มีเครื่องมือที่ทันสมัยจึงใช้แรงงานคนในการทำงาน เช่น การตีหุ่นมัด การสูบลมเป่าไฟ การลับและขัดมีดให้มีความขาวคม และเผาถ่านเองเพื่อเป็นวัตถุดิบในการเผาเหล็ก สำหรับการประกอบอาชีพการตีเหล็กของคนร่องพองส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ในบริเวณบ้านสร้างเป็นโรงงานขนาดย่อม ที่ประกอบไปด้วยอุปกรณ์ในการผลิตต่าง ๆ ตามขั้นตอนตามความถนัดของแต่ละคนหรือบางคนก็จะไปรับจ้างทำงานตามโรงงานต่าง ๆ

การตีเหล็กในสมัยก่อนนั้นอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ อาศัยภูมิปัญญาความรู้ที่สืบทอดมาจากปู่ ย่า ตา ยาย และต้องใช้พลังกำลังในการผลิต ในปัจจุบันการตีเหล็กแบบดั้งเดิมนั้นไม่ค่อยจะมีให้เห็นแล้ว จากการเล่าของผู้ช่วยกำนันว่า “การตีเหล็กแบบดั้งเดิมนั้นน้อยลงเพราะมีเครื่องจักรเข้ามา แต่ก็จะมีคนที่ตีแบบดั้งเดิมอยู่แต่น้อยแล้ว แต่บางอย่างต้องเก็บรายละเอียดก็จะมี การใช้คนตีอยู่เช่นการทำคมอะไรแบบนี้ ช่วงตีเหล็กดั้งเดิมก็เหลือไม่ค่อยมากนัก คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนก็ล้มหายไปเยอะแล้ว คนที่อยู่กับแก่มากแล้ว และในปัจจุบันเราก็มีเครื่องจักรเข้ามา” (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2560) ในปัจจุบันก็มีเครื่องจักรเข้ามาช่วยทุ่นแรง ทำให้ทำงานง่ายขึ้นและสามารถผลิตสินค้าได้ในปริมาณที่มากขึ้น แต่ในชุมชนยังมีคนที่ตีเหล็กแบบดั้งเดิมอยู่เพราะ บางอย่างต้องเก็บ

รายละเอียดของผลิตภัณฑ์บางอย่าง การตีเหล็กมีขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งการตีเหล็กของชุมชนส่วนมากจะทำอุปกรณ์การเกษตร มีด เสียม จอบ พร้า เคียว เป็นต้น

ก่อนที่จะมีการตัดเย็บเสื้อผ้าเกิดขึ้นที่บ้านร่องฟอง คนในชุมชนไปรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้าที่บ้านทุ่งไธ้ง เย็บเสื้อผ้าหม้อห้อม และต่อมาเมื่อมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ก็เริ่มทำเองกันที่หมู่บ้าน โดยไปซื้อเศษผ้ามาจากโรงงานมาทำเองและส่งไปขายที่กรุงเทพฯ การตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านร่องฟองเป็นตัดเย็บเสื้อผ้าโหล เช่น กางเกงขาก๊วย กางเกงขาสั้น กางเกงขาวย เสื้อผ้าร่ม เสื้อแจ็กเก็ตส่งขายไปยังต่างจังหวัดหรือตลาดต่าง ๆ และการทำผ้ามัดย้อมในชุมชน นางสาวปรารถนาได้เล่าว่า “ผ้ามัดย้อมในชุมชนนั้นมาทีหลัง ตอนแรกในชุมชนก็มีแค่ตีเหล็กและเย็บผ้าอย่างเดียว และหลังจากนั้นเราก็ช่วยกันคิดลวดลายกันเอง คิดและทดลองทำด้วยกัน เพื่อพัฒนาลวดลายต่าง ๆ และได้ทำกันมารุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบันก็มีลายใหม่ ๆ มากขึ้น เมื่อก่อนจะมีแค่ลวดลายเดียวคือลายวงกลม ลายนี้ใช้เวลาทำนาน เพราะต้องมัดเยอะ” (สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2560) การตัดเย็บเสื้อผ้าและทำผ้ามัดย้อมบางคนก็รับมาทำเองที่บ้าน บางคนก็ไปทำงานที่โรงงานในชุมชน

4.2.2 การเข้าถึงชุมชน

การเข้าถึงชุมชนบ้านร่องฟองมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก เส้นทางเข้าถึงชุมชนที่สะดวกสบายสามารถเดินทางเข้าถึงชุมชนได้ทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล และรถโดยสารประจำทาง สภาพถนนในปัจจุบันเป็นในลักษณะถนนลาดยางและถนนคอนกรีต ซึ่งทำให้การเดินทางไม่ยากลำบาก นอกจากนี้แล้วยังสามารถเดินทางเข้ามาเที่ยวชมหมู่บ้านได้ตลอดทั้งปี และเส้นทางการเดินทางเข้าถึงชุมชนนั้นยังเชื่อมต่อกับทรัพยากรท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงและใช้เวลาในการเดินทางไปยังแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวใกล้เคียงไม่นาน เช่น วนอุทยานแพะเมืองผี บ้านทุ่งไธ้ง และวัดพระธาตุช่อแฮ เป็นต้น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ศักยภาพการเข้าถึงชุมชน

ศักยภาพการเข้าถึงชุมชน	สถานะปัจจุบัน		ระดับศักยภาพ			หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	มาก	ปานกลาง	น้อย	
รถยนต์ส่วนบุคคล	/		/			
รถโดยสารสาธารณะ	/		/			
สภาพถนน	/		/			เป็นทั้งถนนลาดยางและถนนคอนกรีต ทำให้การเดินทางได้

					สะดวกสบาย และสามารถเดินเท้าเที่ยวชมภายในหมู่บ้านได้
ท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี	/		/		บ้านร่องฟองเป็นหมู่บ้านที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี
เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่ง	/		/		มีเส้นทางเชื่อมโยงกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง เช่น วนอุทยานแพะเมืองผี บ้านทุ่งไธ้ วัดพระธาตุช่อแฮ เป็นต้น

จากตารางสรุปได้ว่าการเข้าถึงชุมชนสามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ส่วนบุคคล โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 101 และการเดินทางโดยรถสาธารณะ เช่น รถตู้ รถ บขส ลงที่ขนส่งสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดแพร่ และต่อด้วยรถประจำทางหรือรถรับจ้างสาธารณะ สภาพถนน ตลอดเส้นทางที่เชื่อมโยงเข้าสู่บ้านร่องฟองนั้นเป็นถนนสองเลนลาดยางตลอดเส้นทางและในตรอกซอยต่าง ๆ นั้นเป็นถนนคอนกรีต ทำให้การเดินทางได้สะดวกสบาย และเดินเท้าเที่ยวชมภายในหมู่บ้านได้สามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีและเส้นทางบ้านร่องฟองยังเชื่อมต่อกับทรัพยากรท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงอีกด้วย

“บ้านเราสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีเลย แต่หน้าร้อนก็อาจจะร้อนไปหน่อย และบริเวณที่แหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้ชุมชนคือแพะเมืองผี เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมชนเราก็จะพาไปเที่ยวแพะเมืองผีด้วยเพราะอยู่ใกล้บ้านเราขับ/ขี่รถไปไม่ถึง 5 กิโลเมตร”(สัมภาษณ์,3 กุมภาพันธ์ 2560)

รูปภาพที่ 3 ทางเข้าบ้านร่องฟอง

4.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวก

ศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวกบ้านรื่องฟองอยู่ในระดับมาก ซึ่งบ้านรื่องฟองมีที่พักแรมไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาพักแบบค้างคืน เป็นแบบโฮมสเตย์เพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนด้วย ร้านขายสินค้า ระบบไฟฟ้า ประปาที่มีใช้ทุกครัวเรือน มีระบบสาธารณสุข การกำจัดขยะ และการรักษาความปลอดภัยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนร้านขายอาหารในบริเวณชุมชนอยู่ในระดับศักยภาพปานกลาง เป็นร้านขายอาหารพื้นเมืองที่มีลักษณะเพิงเล็ก ๆ ป้ายหรือแผนที่ ที่แสดงข้อมูลเบื้องต้นให้แก่นักท่องเที่ยว นั้น ระดับศักยภาพอยู่ในระดับน้อย เพราะป้ายที่แสดงให้เห็นในชุมชนนั้นกระจุกตัวอยู่ที่จุดเดียว และบ้านรื่องฟองยังไม่มีรถรางนำเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและห้องน้ำสาธารณะไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวก

ศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวก	สถานะปัจจุบัน		ระดับศักยภาพ			หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	มาก	ปานกลาง	น้อย	
สถานที่พัก	/		/			ที่พักแรมของบ้านรื่องฟองจะเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์
ร้านอาหาร	/			/		มีร้านอาหารและเครื่องดื่ม ที่เป็นในลักษณะเพิงเล็ก ๆ ในชุมชน ขายอาหารพื้นเมือง
ร้านขายสินค้า	/		/			ร้านค้าขายสินค้า เครื่องมือ การเกษตรต่าง ๆ และเสื้อผ้า
น้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค	/		/			มีใช้ทุกครัวเรือน
ไฟฟ้า	/		/			มีใช้ทุกครัวเรือน
ระบบสาธารณสุข	/		/			มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และคลินิก
การกำจัดขยะ	/		/			มีการจัดการบริหารโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินจัดเก็บขยะตามบ้านต่าง ๆ

ศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวก	สถานะปัจจุบัน		ระดับศักยภาพ			หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ความปลอดภัย	/		/			มีความปลอดภัย และมีไฟตามถนนตลอดเส้นทาง
ป้ายหรือแผนที่ ที่แสดงข้อมูลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว	/				/	มีป้ายแผนที่ ที่แสดงจุดท่องเที่ยวหรือจุดสำคัญต่าง ๆ ในชุมชน รวมไปถึงป้ายบอกข้อมูลประวัติเบื้องต้นของชุมชน
ห้องน้ำสาธารณะ		/				ในชุมชนยังไม่มีห้องน้ำสาธารณะไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว
รถรางนำเที่ยว		/				ยังไม่มีรถรางไว้บริการนักท่องเที่ยวที่ชมหมู่บ้าน
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว		/				ภายในชุมชนไม่มีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

จากตารางสรุปได้ว่าสถานที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านขายสินค้า ระบบไฟฟ้า น้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค ระบบสาธารณสุข และความปลอดภัย ป้ายและแผนที่แสดงข้อมูล ดังนี้

(1) สถานที่พักของในชุมชนคือบ้านพักโฮมสเตย์ บ้านพักโฮมสเตย์ในชุมชนมีจำนวน 25 หลัง แต่ละหลังสามารถนอนได้ 2-4 คน

(2) ร้านอาหารในชุมชนมีร้านอาหารและเครื่องดื่มในชุมชน เป็นร้านที่มีลักษณะของวิถีชีวิตชุมชน เป็นเพียงร้านเล็ก ๆ

(3) ร้านขายสินค้าในชุมชน บ้านร่องฟองมีร้านขายสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชน เช่น มีด จอบ พรำ เสียม เสื้อผ้ามัดย้อม เป็นต้น และสามารถซื้อสินค้าต่าง ๆ ได้จากโรงงานในชุมชนอีกด้วย

(4) น้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค ของบ้านร่องฟองเป็นน้ำประปาจากหน่วยงานราชการ และจากบ่อน้ำบาดาล

(5) ไฟฟ้า ในชุมชนมีใช้ทุกครัวเรือน

(6) ระบบสาธารณสุข ในบ้านร่องฟองมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและคลินิก

(7) การกำจัดขยะในชุมชนเป็นหน้าที่ของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บและนำไปกำจัด

(8) ความปลอดภัย การเดินทางเข้าสู่บ้านรื่องฟองมีความปลอดภัย มีไฟถนนตลอดเส้นทาง และนักท่องเที่ยวสามารถเข้าสู่ชุมชนในทุกฤดู

(9) ป้ายหรือแผนที่ ที่แสดงข้อมูลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว ในชุมชนจะมีป้ายแผนที่แสดงจุดต่าง ๆ ในชุมชน และข้อมูลของชุมชน

(10) ห้องน้ำบริการสำหรับนักท่องเที่ยวในชุมชนยังไม่มี

(11) ไม่มีรถรางบริการนำเที่ยว

(12) ไม่มีการจัดตั้งศูนย์บริการสำหรับนักท่องเที่ยว

“สิ่งอำนวยความสะดวกที่บ้านเรามีหมด มีไฟฟ้า น้ำประปาใช้ทุกบ้านเลย แต่ตอนนี้ในชุมชนไม่มีห้องน้ำสาธารณะไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว และยังไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพราะเราเพิ่งเริ่มทำหมู่บ้านให้หมู่บ้านท่องเที่ยวไม่นานเอง รถรางนำเที่ยวเราก้ยังไม่มี”(สัมภาษณ์,3 กุมภาพันธ์ 2560)

“บ้านเรามีที่พักแรมไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวด้วย โดยเราทำเป็นโฮมสเตย์ ปัจจุบันโฮมสเตย์เรามีอยู่ 25 หลังคาเรือน นอนได้หลังละ 2-4 คนเลย” (สัมภาษณ์,10 มกราคม 2560)

4.2.4 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

ศักยภาพความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวบ้านรื่องฟองอยู่ในระดับมาก มีที่พักแรมไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวในจำนวนที่เหมาะสม มีศาลาประชุมและที่จัดแสดงสินค้า สถานที่จอดรถที่เพียงพอซึ่งสามารถจอดได้ทั้งรถยนต์และรถบัส ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ศักยภาพความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

ศักยภาพความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว	สถานะปัจจุบัน		ระดับศักยภาพ			หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ที่พักแรม	/		/			มีบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวในชุมชนจำนวน 25 หลังคาเรือน นอนได้บ้านละ 2-4 คน
ศาลาประชุมและที่จัดแสดงสินค้า	/		/			เป็นที่โชว์สินค้าและผลิตภัณฑ์ของบ้านรื่องฟอง และฉาย

					วิถีทัศน์
สถานที่จอดรถ	/		/		มีเพียงพอต่อการจอดรถบัส และรถยนต์ส่วนบุคคล

จากตารางสรุปได้ว่าการรองรับนักท่องเที่ยวของบ้านร่องฟองในการพักบ้านโฮมสเตย์สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 50 คนขึ้นไปไม่เกิน 100 คน และถ้ามาเที่ยวชมแบบไปกลับสามารถรับได้ไม่เกิน 130 คน เนื่องจากหอประชุมไม่สามารถรับได้เกินจำนวนนี้ ที่จอดรถในชุมชนมีเพียงพอต่อการจอดรถยนต์ส่วนตัวและรถบัส ดังที่กำนันได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ชุมชนเรามีบ้านโฮมสเตย์ มีศูนย์แสดงสินค้าที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 130 คนเพราะเราจะมีรถฉายวิถีทัศน์เล่าเรื่องประวัติชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รับชม และเราก็มีที่จอดเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวและรถบัสก็สามารถเข้ามาในชุมชนได้”(สัมภาษณ์,3 กุมภาพันธ์ 2560)

ทั้งนี้ทัศนคติของของประชาชนต่อการท่องเที่ยวที่คาดหวังให้เกิดขึ้น “เมื่อถ้ามีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในชุมชนเราก็ดีสิ มันทำให้เราเกิดความภาคภูมิใจ เมื่อชุมชนได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและทำให้หมู่บ้านเป็นที่รู้จักมากขึ้นทำให้เกิดรายได้เสริมและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนต่างวัฒนธรรมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาชีพของคนในชุมชน” (สัมภาษณ์,30 มกราคม 2560)

4.2.5 การจัดการการท่องเที่ยว

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวของบ้านร่องฟองในระดับมากคือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและตัดสินใจร่วมกัน ได้รับการอบรมพัฒนาเรียนรู้จากสำนักงานพัฒนาชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ มีการกระจายบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน โฮมสเตย์ ภูมิศึกษา การกระจายผลประโยชน์ บทบาทหน้าที่ของผู้หญิง เยาวชน และผู้สูงอายุ มีคฤหาสน์น้อย

รูปแบบการท่องเที่ยวของบ้านร่องฟองมีในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการศึกษาดูงานซึ่งอยู่ในระดับมาก ในส่วนของการท่องเที่ยวรูปแบบจิตอาสาของบ้านร่องฟองพบว่าไม่มี และกิจกรรมท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของบ้านร่องฟองเนื่องจากบ้านร่องฟองไม่ได้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติจึงไม่มีกิจกรรมในการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมของบ้านร่องฟองคือการเดินเที่ยวในหมู่บ้านและการร่วมกิจกรรมวิถีชีวิตเช่น การทำอาหาร เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชน คือ การตีเหล็ก เย็บผ้า ซึ่งอยู่ในระดับศักยภาพปานกลางเนื่องจากการทำอาหารร่วมกับบ้านโฮมสเตย์จะเป็นการร่วมทำอาหารกันในมื้อเช้าซึ่งเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน การเรียนรู้การตีเหล็กและการเย็บผ้าก็มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางเช่นกันเนื่องจากผู้ที่มาท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้

กระบวนการขั้นตอนการทำแต่เพียงไม่ได้ลงมือลองปฏิบัติด้วย และในส่วนของ การเรียนรู้การทำผ้ามัดย้อมอยู่ในระดับศักยภาพมากเพราะว่าผู้ที่มาท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้และการทำงานผ้ามัดย้อมด้วยตัวเอง

บ้านร่องพองมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่าย มีการประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงข้อมูลหมู่บ้านในระดับที่น้อย เนื่องจากการประสานงานและการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย บ้านร่องพองทำงานร่วมกับสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดเพียงหน่วยงานเดียว ซึ่งหน่วยงานนี้เป็นทั้งพี่เลี้ยงให้แก่ชุมชนและผู้สนับสนุนในเรื่องงบประมาณต่าง ๆ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด การไปออกบูทต่าง ๆ และการประชาสัมพันธ์ทาง Facebook ซึ่งในปัจจุบันบ้านร่องพองก็ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนักจึงทำให้ชุมชนยังไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ชาวบ้านและผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนและดำเนินการในการจัดการการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเปิดโอกาสคนในชุมชนมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็น ผู้หญิง อาวุโส และเยาวชนได้แสดงบทบาทของตนเอง ทำให้การทำงานที่เกิดขึ้นไม่มีความขัดแย้งกัน ต่างร่วมด้วยช่วยกันทำ หน้าที่ที่รับผิดชอบของแต่ละคนก็แตกต่างกันไป การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อยู่ในขอบเขตของความสามารถของชุมชน วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว และตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การจัดการการท่องเที่ยว

ศักยภาพการจัดการ การท่องเที่ยว	สถานะ ปัจจุบัน		ระดับศักยภาพ			หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	มาก	ปานกลาง	น้อย	
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคนในชุมชน	/		/			คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน มีความสามัคคีกันในชุมชน
การพัฒนาตนเอง	/		/			มีการอบรม การเรียนรู้และรู้จักพัฒนาตนเอง
การกระจายบทบาท	/		/			การทำงานในชุมชนผู้นำชุมชนมีศักยภาพในการทำงาน กลุ่มแม่บ้าน เยาวชนและผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการแสดง

ศักยภาพการจัดการ การท่องเที่ยว	สถานะ ปัจจุบัน		ระดับศักยภาพ			หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	มาก	ปาน กลาง	น้อย	
โฮมสเตย์	/		/			โฮมสเตย์ในชุมชนปัจจุบันมี 25 หลังคาเรือน เกิดจากการประเมิน คัดเลือกและความสนใจของแต่ละบ้านที่ ที่มีห้องว่างจัดทำเป็นโฮมสเตย์ ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว
รูปแบบการท่องเที่ยว - การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ศึกษาดูงาน - จิตอาสา โปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชน	/		/		/	การท่องเที่ยวในชุมชนการแลกเปลี่ยนรู้เป็นรูปแบบทั่วไปของท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวในชุมชนยังมีในรูปแบบของการศึกษาดูงานอีกด้วย ในส่วนของการดูงานจะมาดูในเรื่องบ้านโฮมสเตย์ โปรแกรมท่องเที่ยวในชุมชนมี 2 รูปแบบ คือเที่ยว 2 วัน 1 คืน และการท่องเที่ยวแบบไปกลับ ซึ่งโปรแกรมท่องเที่ยวเป็นร่างโปรแกรมที่ยังไม่ได้เกิดขึ้นและยังไม่ได้นำไปปรับใช้ในการท่องเที่ยว
กิจกรรมการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ - การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ		/				บ้านร่องพองไม่ได้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวที่มีแหล่งธรรมชาติ ฉะนั้นการเดินป่าศึกษา

ศักยภาพการจัดการ การท่องเที่ยว	สถานะ ปัจจุบัน		ระดับศักยภาพ			หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	มาก	ปาน กลาง	น้อย	
<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกิจกรรมวิถีชีวิต เช่น ทำอาหาร - ใ ร้ ย น ร้ ฎ ฎ มี่ ปัญญาท้องถิ่น การตีเหล็ก การเย็บผ้า การทำผ้ามัดย้อม 	/			/		<p>ธรรมชาติในชุมชนจึงไม่มี</p> <p>การร่วมกิจกรรมวิถีชีวิต</p> <p>นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ของคนในชุมชนจากบ้านบ้านโฮมสเตย์ที่นักท่องเที่ยวได้ไปพักอยู่ ซึ่งอาจจะเป็นการทำอาหารร่วมกันในมือเช้า ส่วนใหญ่อาหารที่ทำก็จะเป็นอาหารพื้นบ้านของในชุมชนนั้น</p> <p>ได้เรียนรู้ถึงกระบวนการและวิธีการตีเหล็กเย็บผ้าและการทำผ้ามัดย้อม ซึ่งเป็นจุดเด่น เอกลักษณ์ของบ้านร่องฟอง</p>
กฎกติกา	/		/			ชุมชนมีกฎกติกาในการมาท่องเที่ยวและพักผ่อน
ก า ร ก ร ะ จ า ย ผลประโยชน์	/		/			การกระจายผลประโยชน์ให้ชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเป็นธรรม ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับทางตรงและทางอ้อม
การประสานงานกับ หน่วยงานต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องและภาคี เครือข่าย	/				/	การประสานงานและการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย บ้านร่องฟองทำงานร่วมกับสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่เพียงหน่วยงานเดียว ซึ่งหน่วยงานนี้

ศักยภาพการจัดการ การท่องเที่ยว	สถานะ ปัจจุบัน		ระดับศักยภาพ			หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	มาก	ปาน กลาง	น้อย	
						เป็นทั้งพี่เลี้ยงให้แก่ชุมชนและ ผู้สนับสนุนในเรื่องงบประมาณ ต่าง ๆ
การประชาสัมพันธ์และ การเข้าถึงข้อมูลหมู่บ้าน	/				/	มีการประชาสัมพันธ์ผ่าน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด การไปออกบูทต่าง ๆ และการ ประชาสัมพันธ์ทาง Facebook

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นการมีส่วนร่วมกันในการทำกิจกรรม ไม่ได้มีส่วนร่วมกันตั้งแต่เริ่มในการคิดที่จะทำให้หมู่บ้านเป็นที่ท่องเที่ยว การทำให้หมู่บ้านเป็นที่เที่ยวนั้นเป็นโครงการมาจากหน่วยงานราชการคนในชุมชนมีส่วนรับในการรับโครงการมาปฏิบัติ ในชุมชนมีการกระจายบทบาท การแบ่งงานกันทำในแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน กลุ่มเหล่านี้ก็จะทำหน้าที่แตกต่างกันไป กลุ่มตีเหล็ก เย็บผ้า โดยกลุ่มนี้รับผิดชอบในเรื่องการสาธิตหรือโชว์ผลงานในเรื่องการตีเหล็กและเย็บผ้าให้คนที่มาเที่ยวได้ชม การตีเหล็กนี้ที่ท่องเที่ยวจะได้ชมการสาธิตทั้งแบบดั้งเดิมและแบบปัจจุบัน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน สามกลุ่มนี้มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการแสดงในตอนเย็น การแสดงจะมีเฉพาะสำหรับโปรแกรมที่ค้างคืน และนอกจากนี้กลุ่มแม่บ้านบางคนก็ทำหน้าที่เตรียมอาหาร ส่วนในการต้อนรับและสถานที่จะเป็นในส่วนของคณะกรรมการหมู่บ้าน การนำเที่ยวในชุมชนถ้าเป็นในช่วงวันธรรมดา จันทร์-ศุกร์ กำนัน ผู้ช่วยกำนันจะเป็นคนนำเที่ยวและอธิบายประวัติชุมชนต่าง ๆ รวมไปถึงการอธิบายในเรื่องการตีเหล็กด้วย และในปัจจุบันชุมชนยังไม่ได้มีการจัดตั้งกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นการรวมกลุ่มเฉพาะกิจ ดังที่คณะกรรมการชุมชนได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การทำงานการจัดแบ่งหน้าที่ ช่วยกันทำในเรื่องการเตรียมสถานที่ โฮมสเตย์อาหาร แบ่งหน้าที่กันไปตามที่ได้รับ การเข้ามาของนักท่องเที่ยวโดยจะผ่านการติดต่อผ่านกำนัน และกำนันก็จะเรียกประชุม โดยเรียกคณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านมาร่วมประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่ หน้าที่ของโฮมสเตย์ก็จะเป็นในส่วนของเรื่องที่พัก ตีเหล็กและเย็บผ้าจะเป็นในส่วนของงาน การหมู่บ้านจะช่วยจัดเตรียมสถานที่ต่าง ๆ กำนันและผู้ช่วยเป็นคนนำเที่ยว ตอนนี้ถ้าจัดการเรื่องการท่องเที่ยวเป็นการทำแบบรวมทั้งหมู่บ้าน เพราะยังไม่มีกลุ่มรับผิดชอบเรื่องท่องเที่ยวโดยตรง”(สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2560) และผู้ช่วยกำนันยังกล่าวอีกว่า “การนำเที่ยวใน

ชุมชนถ้าเป็นวันหยุดก็จะมีมัคคุเทศก์น้อยเป็นคนนำเที่ยวแต่ถ้าเป็นวันธรรมดา ก็จะเป็นกำนันและผู้ช่วย และเยาวชน แม่บ้าน ผู้สูงอายุ จะมีส่วนร่วมในเรื่องของการแสดงโดยคนกลุ่มเหล่านี้ก็จะได้รับค่าตอบแทนด้วย บ้านโฮมสเตย์ก็จะมีผลัดเปลี่ยนไปโดยไม่ให้ซ้ำกัน โดยบ้านโฮมสเตย์ก็ได้ค่าบ้านพักเวลามีคนมาพัก”(สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2560) ถ้ามีนักท่องเที่ยวมาในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ก็จะเป็นมัคคุเทศก์น้อยเป็นคนพาเที่ยวชมในหมู่บ้าน โดยมัคคุเทศก์น้อยของชุมชนเกิดจากการคัดเลือกเยาวชนในชุมชนไปอบรมมัคคุเทศก์น้อยกับจังหวัด “เราก็คัดเลือกเด็กในหมู่บ้าน ดูจากเด็กที่มีความสามารถและกล้าแสดงออก พูดเก่งและสามารถพูดได้ทั้งภาษาไทยกลางและภาษาพื้นบ้าน ” (สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2560) และการนำเที่ยวของในชุมชนจะใช้รถซาเล้ง(รถสามล้อ) พานักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมในหมู่บ้านและพาไปเที่ยวที่วนอุทยานแพะเมืองผี ชุมชนที่มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวเมื่อมาเที่ยวในชุมชน ซึ่งในชุมชนเรียกว่าบ้านโฮมสเตย์ โดยที่ในชุมชนก็จะมีบ้านพักที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวอยู่ในชุมชนปัจจุบันนี้มีจำนวน 25 หลังคาเรือน ซึ่งโฮมสเตย์เป็นบ้านของคนในชุมชนที่มีห้องว่างในบ้านของตนเหลืออยู่ โดยที่ไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่ การเลือกโฮมสเตย์มีการจัดการประชุมประกวดครัวเรือน “หน้าบ้านนำมอ ในบ้านนำอยู่ หลังบ้านนำดู” จัดทำการประกวดบ้านทุกครัวเรือนทั้งหมดภายในหมู่ที่ 5 โดยให้คะแนนตามลำดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของบ้านแต่ละหลังด้วย ถ้าบ้านหลังไหนไม่พร้อม ก็จะสละสิทธิ์ไม่เข้าร่วมเป็นโฮมสเตย์ ก่อนที่จะมีการจัดทำโฮมสเตย์ในชุมชน คนในชุมชนได้ไปศึกษาดูงานจากบ้านไทร้อย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดแพร่ เพื่อที่ได้เรียนรู้ว่าบ้านโฮมสเตย์ควรจัดทำอะไรบ้าง เป็นในรูปแบบไหน ป้าสุภารัตน์เล่าว่า “ตอนนั้นที่โครงการเริ่มแรกเลย เขาก็จะพาคนในชุมชนไปดูงานที่บ้านไทร้อย เด่นชัยนะ ไปดูว่าบ้านเขาทำอะไรบ้าง และเขาจัดทำโฮมสเตย์อย่างไร ตอนนั้นที่ไปก็ได้รับการต้อนรับอย่างดี ตอนนั้นที่ไปดูงานไปเกือบร้อยคนเลยทางพัฒนาชุมชนเขาพาไป”(สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2560) ทั้งนี้บ้านโฮมสเตย์จะรับผิดชอบในเรื่องของที่พักรับและอาหารมื้อเช้าสำหรับผู้ที่มาพัก โดยจะทำเป็นอาหารพื้นบ้าน เพื่อให้ผู้ที่มาพักได้เรียนรู้วิถีชีวิตและอาหารการกินของคนในชุมชน และนอกจากนี้แล้วบ้านที่เป็นโฮมสเตย์ยังได้รับการสนับสนุนพูกที่นอน หมอน ผ้าห่ม ด้วยและมีป้ายติดอยู่หน้าบ้านของตนเองเพื่อแสดงให้เห็นว่าบ้านหลังนี้เป็นบ้านโฮมสเตย์

รูปภาพที่ 4 บ้านโฮมสเตย์

รูปแบบของการท่องเที่ยวในชุมชนจะเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและการศึกษาดูงาน โดยการศึกษาดูงานนั้นจะมาอยู่ในเรื่องของการทำบ้านโฮมสเตย์ เมื่อบ้านร่องพ่องได้เปิดเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่อีกที่หนึ่ง จึงเป็นพื้นที่ที่หนึ่งจะถูกเลือกให้ชุมชนอื่น ๆ ในจังหวัดมาศึกษาดูงาน กลุ่มที่มาศึกษาดูงานที่บ้านร่องพ่องเพื่อที่จะได้นำรูปแบบไปประยุกต์ใช้กับบริบทของชุมชนตนเอง และโปรแกรมท่องเที่ยวของบ้านร่องพ่อง มี 2 รูปแบบ คือแบบ 2 วัน 1 คืน และเที่ยวแบบไปกลับ โปรแกรมท่องเที่ยวของบ้านร่องพ่องยังไม่ได้มีการใช้ หรือจัดขึ้นจริง อันนี้เป็นเพียงร่างโปรแกรมเท่านั้น ซึ่งผู้ช่วยกำนันเล่าว่าโปรแกรมนี้ “เกิดจากตัวแทนของบ้านร่องพ่องไปประชุม ในงานการประชุมนำเสนอผลโครงการ การพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 และ 2 เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก ณ ห้องประชุมทองกวาว สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2560) (ภาคผนวก ค.)

กิจกรรมการท่องเที่ยวของบ้านร่องพ่องเป็นการเดินเที่ยวชมหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมวิถีชีวิต เช่นการทำอาหารร่วมกับบ้านโฮมสเตย์ และเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นการตีเหล็ก เย็บผ้าและการทำผ้ามัดย้อม ซึ่งในกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะก่อให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ผู้มาเที่ยวจะได้เที่ยวชมการตีเหล็ก การเย็บผ้าและการทำผ้ามัดย้อม ซึ่งจะพาไปดูตามจุดต่าง ๆ ที่ชุมชนได้เตรียมไว้ ซึ่งจุดเที่ยวชมทั้งเรื่องการตีเหล็กและการเย็บผ้าและการทำผ้ามัดย้อม จากคำเล่าของคณะกรรมการชุมชนเล่าว่า “ชุมชนจะเลือกจากโรงงานที่มีความพร้อมครบในทุกด้านตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย การตีเหล็กก็จะพาไปชมที่โรงงานตีเหล็กว่ามีกระบวนการทำอย่างไรบ้าง การตัดเย็บเสื้อผ้าก็จะพาไปชมที่โรงงานเย็บผ้า ซึ่งการไปดูการตีเหล็กและการตัดเย็บเสื้อผ้าจะได้แค่เรียนรู้กระบวนการเท่านั้น แต่ไม่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะการตีเหล็กและการตัดเย็บเสื้อผ้าต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญเท่านั้นถึงจะทำได้ สิ่งกับผู้มาเที่ยวเรียนรู้วิธีการทำและได้ปฏิบัติก็คือการทำ

ผ้ามัดย้อม ซึ่งทางชุมชนก็จะเตรียมผ้าฝ้ายเล็กขนาดเท่าผ้าเช็ดหน้าไว้ให้กับผู้มาเที่ยว เพื่อที่จะเรียนรู้ และลงมือด้วยตนเอง”(สัมภาษณ์,27 มกราคม 2560)

กฎกติกาในชุมชน หมู่บ้านมีกฎและกติกาสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาพักแรมดังนี้

- (1) ควรติดต่อล่วงหน้าอย่างน้อย 5 วัน
- (2) หลัง 4 ทุ่ม ห้ามส่งเสียงดัง
- (3) ห้ามดื่มสุราและสารเสพติดทุกชนิด
- (4) ไม่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้ามาพักในโฮมสเตย์
- (5) ปฏิบัติตามคำแนะนำของชุมชน

การกระจายผลประโยชน์ในชุมชนนั้น กำหนดได้ว่า “เราจะเน้นชาวบ้านเป็นหลัก บ้านกำนันก็เป็นโฮมสเตย์ แต่ก็จะให้ชาวบ้านที่เป็นโฮมสเตย์ก่อน และโฮมสเตย์ก็จะมีผลผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ผู้สูงอายุ เยาวชน และแม่บ้านจะมีส่วนในเรื่องของการแสดงด้วย เป็นคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานแทบทุกคน การจัดสรรรายได้แบ่งผลประโยชน์ให้กับคนในชุมชน ในส่วนของแม่บ้านก็จะได้จากการทำอาหารโดยแบ่งผลกำไรให้หนึ่งส่วนและอีกส่วนก็นำเข้าชุมชน บ้านโฮมสเตย์ก็จะได้รับรายได้ เช่นเดียวกันและมีการนำเข้าชุมชนเช่นเดียวกันการแสดงต่างก็ได้ผลตอบแทน เราจะมี การสรุปรายรับ รายจ่ายต่าง ๆ โดยผู้ช่วยฯ”(สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2560)

เงินกองทุนที่หมู่บ้านได้รับนั้น ทางหมู่บ้านไม่ได้ถือไว้กับตัวเอง แต่จะเป็นการเขียนโครงการ ตามงบประมาณที่กรมพัฒนาชุมชนกำหนดไว้ให้ การแบ่งผลประโยชน์ให้คนในชุมชน คณะกรรมการชุมชนจะเป็นคนจัดการในเรื่องนี้โดยแบ่งผลประโยชน์ให้กับบ้านโฮมสเตย์จะได้ค่าตอบแทนเมื่อมีคนมาพัก 200 -250 ต่อคนที่มาพัก โดยบ้านโฮมสเตย์จะมีการหมุนเวียนให้ทุกบ้านได้รับนักท่องเที่ยวเพื่อความ เป็นธรรมกับบ้านโฮมสเตย์ทุกหลัง ส่วนนักแสดงที่ทำการแสดง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดก็จะได้ส่วนแบ่งด้วย เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวหรือมาดูงานจะมีการขายสินค้าที่นำเอามาจาก โรงงานออกมาตั้งบู๊ทขายให้กับนักท่องเที่ยว ในส่วนของทุนของการนำสินค้ามาขายเอาให้โรงงานและ กำไรก็เอาเข้าหมู่บ้าน เงินที่นำเข้าชุมชนนั้นก็ได้นำไปพัฒนาชุมชน ปรับปรุงสถานที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวในอนาคตต่อไป ทุกคนในชุมชนได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม หมู่บ้านจะมีการสรุปรายรับรายจ่าย โดยผู้ช่วยกำนันจะเป็นคนจัดทำและทำการชี้แจงในการ ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน

การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่าย บ้านร่องพองทำงาน ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้การสนับสนุนทั้งทางด้าน งบประมาณ การจัดอบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชนในเรื่องต่าง ๆ เช่น บ้านโฮมสเตย์ มีคฤศก์น้อย ฝักอาชีพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องมือการเกษตรและการตัดเย็บเสื้อผ้า พัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อใส่

ผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดแพร่เรียกได้ว่าเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน

การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงข้อมูลหมู่บ้าน การติดต่อชุมชนสามารถติดต่อได้โดยตรง โดยติดต่อกับกำนันบ้านร่องฟอง หรือการติดต่อผ่านสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ ในการประชาสัมพันธ์ของหมู่บ้านร่องฟอง หมู่บ้านได้มีประชาสัมพันธ์ผ่านทางสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ ผ่าน Social Media เช่น Facebook ของหมู่บ้าน และการออกไปประชาสัมพันธ์ยังต่างจังหวัด โดยการไปออกบู๊ทกลุ่มจังหวัด 4 จังหวัด(แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย) ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลชุมชนนั้นยังมีไม่มากนัก

4.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค บ้านร่องฟองในการพัฒนาเพื่อเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

ผลการศึกษาพบว่า จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคบ้านร่องฟอง ในการพัฒนาเพื่อเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานหมู่ที่5 ได้ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของบ้านร่องฟอง

ศักยภาพ ชุมชน	SWOT			
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
ด้านทรัพยากร ท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญา วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ - อาชีพของคนส่วนใหญ่ในชุมชน คือการตีเหล็ก เย็บผ้า 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยว - ไม่มีป่าไม้ ภูเขา และน้ำตก - ขาดการรวมกลุ่มอาชีพ - การตีเหล็กแบบดั้งเดิมไม่ค่อยมีแล้วในปัจจุบัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์สามารถนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวและการเพิ่มมูลค่าของสินค้าอุตสาหกรรมได้ - การกระจายสินค้าได้ตามเส้นทางเศรษฐกิจที่มีการเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน - หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนให้อาชีพในชุมชนเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานภาครัฐขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุนให้อาชีพเป็นที่รู้จักในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

ศักยภาพ ชุมชน	SWOT			
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
		ช่างตีเหล็กดั้งเดิมใน ชุมชนก็เหลือน้อย		
การเข้าถึง ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - เส้นทางในชุมชนเข้าถึงได้ง่าย - มีเส้นทางสามารถเชื่อมกับแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้กับชุมชน เช่น วนอุทยานแห่งชาติแพะเมืองผี 		<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำป้ายทางเข้าหมู่บ้าน - เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงชุมชน 	
สิ่งอำนวยความสะดวก	<ul style="list-style-type: none"> - มีที่พักไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว - มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ - มีบริการรับส่งนักท่องเที่ยวโดยรถซาเล้ง จากบ้านโฮมสเตย์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีห้องน้ำสาธารณะ - ป้ายบอกทางยังมีไม่มากพอ - ป้ายบอกจุดท่องเที่ยวยังไม่ชัดเจน - ป้ายแสดงแผนที่มีเพียงแค่จุดเดียว - ไม่มีรถรางนำนักท่องเที่ยว เที่ยวชมหมู่บ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเรื่องรณรงนำเที่ยว 	

ศักยภาพ ชุมชน	SWOT			
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
		- ไม่มีศูนย์บริการ สำหรับนักท่องเที่ยว		
ความสามารถ ในการรองรับ นักท่องเที่ยว	- มีจำนวนบ้านพัก โฮมสเตย์ที่สามารถ รองรับปริมาณ นักท่องเที่ยวได้อย่าง เพียงพอ - ความสะดวกสบาย ในห้องพัก เหมาะ สำหรับนักท่องเที่ยวเข้ามา พักผ่อน			
การจัดการการ ท่องเที่ยว	- คนในชุมชนมีความ สามัคคีและมี ส่วนร่วมในการทำ กิจกรรม	- ประชาชนไม่ได้มี ส่วนร่วมตั้งแต่ แรกเริ่ม - การรวมกลุ่มของ ชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่ผ่านมา เป็นไปใน ลักษณะเฉพาะกิจ ขาดการรวมตัวกัน อย่างจริงจัง ในการ จัดการการท่องเที่ยว ที่เข้ามาในหมู่บ้าน - ไม่ตื่นตัวในการใน เรื่องการท่องเที่ยว เพราะคิดว่าตัวเองก็ มีรายได้หลักอยู่แล้ว	- สนับสนุน งบประมาณ จาก สำนักงานพัฒนา ชุมชนจังหวัด - การพาไปศึกษาดู งานจากที่ต่าง ๆ และการจัดอบรมให้ ความรู้ เพิ่มทักษะใน เรื่องต่าง ๆ แก่คนใน ชุมชน - ชุมชนมีรายได้ เสริม	- หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องที่ ทำงาน ประสานงาน ร่วมกันมีเพียง หน่วยงานเดียว - ขาดการดูแล เป็นที่เล็งให้แก่ ชุมชนอย่าง ต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ที่ รับผิดชอบมีการ เปลี่ยนแปลง

ศักยภาพ ชุมชน	SWOT			
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่มีประสบการณ์ในการทำท่องเที่ยว - ยังไม่ได้ใช้โปรแกรมนี้ในการจัดการท่องเที่ยว - กิจกรรมในรูปแบบฐานการเรียนรู้สถานการณ์ที่หลีกเลี่ยง - การประชาสัมพันธ์ยังไม่กว้างมากนัก ยังขาดความหลากหลายในการประชาสัมพันธ์ ใน - การเข้าถึงข้อมูลยังมีไม่หลากหลาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้รู้จักหมู่บ้านและผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านเป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยการนำไปสินค้าแสดงหรือออกบูท - ใกล้เคียงท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัด - สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และเพิ่มสมรรถนะองค์กรของการท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - นักท่องเที่ยวยังไม่ค่อยมีมาเที่ยว - ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่สามารถทำให้คนภายนอกหรือนักท่องเที่ยวรู้จัก - ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก - ขาดการทำงานเครือข่ายระหว่างชุมชน - การทำงานร่วมกับกลุ่มจังหวัด

จากตารางสรุปได้ว่าจุดแข็งและโอกาส บ้านร่องฟองเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเรียนรู้ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ทั้งนี้การตีเหล็กเย็บผ้ายังเป็นอาชีพของคนส่วนใหญ่ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นสามารถนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวและเพิ่มมูลค่าของสินค้าอุตสาหกรรมในครัวเรือนได้และก่อให้เกิดโอกาสที่จะกระจายสินค้าตามเส้นทางเศรษฐกิจที่มีการเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้อีกด้วย ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนอาชีพในชุมชนให้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนเกิดรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพหลัก และทำให้

หมู่บ้านเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้นโดยการนำสินค้าไปแสดงออกบู๊ทงานต่าง ๆ รวมไปถึงโอกาสที่จะสร้างเครือข่ายความร่วมมือและเพิ่มสมรรถนะองค์กรของการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

คนในชุมชนมีความสามัคคีและมีส่วนร่วมในการทำงาน อีกทั้งยังรวมถึง ผู้หญิง เยาวชนและผู้สูงอายุก็มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน จึงก่อให้เกิดโอกาสที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณและการพาไปศึกษาดูงานจากที่ต่าง ๆ การจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมทักษะในเรื่องต่าง ๆ แก่คนในชุมชน ตลอดจนชุมชนมีเส้นทางที่เชื่อมกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงชุมชนจึงเป็นโอกาสที่จะบูรณาการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวไว้ด้วยกันเพื่อก่อให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว

จุดอ่อนและอุปสรรค คนในชุมชนไม่ได้เดือดร้อนว่าจะมีการท่องเที่ยวหรือไม่ เพราะตัวเองก็มีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพอยู่แล้ว และประชาชนขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่ม และเมื่อหน่วยงานภาครัฐขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุนให้อาชีพเป็นที่รู้จักในรูปแบบการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการขาดการรวมกลุ่มอาชีพและดูแลเป็นพี่เลี้ยงที่ปรึกษาให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องจึงทำให้คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจและชุมชนเองก็ยังไม่มีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดูแลเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชนก่อนในระยะเริ่มต้นจนกว่าชุมชนจะสามารถจัดการได้ เจ้าหน้าที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง การย้ายตำแหน่งต่าง ๆ และเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ทำงานร่วมชุมชนมีเพียงแค่หน่วยงานเดียวจึงทำให้เกิดการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ดังที่นายกฤษฎาภรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ทุกวันนี้ก็มีเพียงแค่พัฒนาชุมชนที่ทำงานร่วมกับชุมชนหน่วยงานอื่น ๆ ไม่มีใครเข้ามาทำด้วย ไม่มีใครสนใจสักเท่าไร ใครเป็นคนจัดทำก็รับผิดชอบไป และนี่ก็หัวหน้าคนเก่าที่รับผิดชอบเรื่องนี้ก็ย้ายงานไปแล้วผมเลยได้มารับช่วงต่อ” (สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2560) และขาดการประชาสัมพันธ์ชุมชนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานที่สามารถทำให้คนภายนอกหรือนักท่องเที่ยวรู้จักจึงทำให้ชุมชนยังไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากนักและชุมชนยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร เมื่อขาดการทำงานระหว่างเครือข่ายชุมชนการทำงานร่วมกับกลุ่มจังหวัดก็จะส่งผลให้การเข้าถึงข้อมูลของชุมชนได้น้อยทั้งนี้ชุมชนเองก็มีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ยังไม่หลากหลายฉะนั้นควรมีการจัดทำเว็บไซต์และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายมากขึ้น

4.4 แนวทางในการเสริมศักยภาพบ้านร่องฟองเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

การเปิดบ้านร่องฟองเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวขึ้นนั้นเกิดจากการถูกเลือกจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดซึ่งมองเห็นว่าบ้านร่องฟองเป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพของผู้นำชุมชน ดังที่นาย กฤษฏาภรณ์ หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ที่เลือกชุมชนนี้เพราะผู้นำมีความเข้มแข็ง และกำนันได้รับรางวัลแหวนทองคำเมื่อปี 2558 ที่ผ่านมา และบ้านร่องฟองก็เป็นหมู่บ้านที่สร้างรายได้ให้แก่จังหวัดเป็นอย่างมาก จึงมองเห็นศักยภาพของผู้นำชุมชน และคนในชุมชนก็ให้ความร่วมมือดี” (สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2560) ทั้งนี้ บ้านร่องฟองเคยถูกทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ แต่ในปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวบ้านร่องฟองยังไม่ได้เกิดขึ้น เนื่องจากยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน จากการพูดคุยกับคนในชุมชนหลายเสียงก็บอกว่า “ชุมชนเพิ่งเปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเลยยังไม่มีใครรู้จัก” “ทำงานร่วมกับหน่วยงานเดียวคือสำนักงานพัฒนาชุมชน อบต. ไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย” “รอการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง” “รอทางสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดหามาให้ พา นักท่องเที่ยวมาให้” ทั้งนี้คนในชุมชนไม่ได้เดือดร้อนว่าชุมชนจะเกิดการท่องเที่ยวที่ดีหรือไม่ หรือการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นหรือไม่ เพราะคิดว่าตนเองก็มีหน้าที่ อาชีพที่ดีของตัวเองอยู่แล้วจึงไม่ได้สนใจหรือกระตือรือร้นในการทำให้หมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวมากนัก เมื่อทางการทำอะไรมาก็รับมาและทำตามโครงการ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเห็นได้ว่าคนในชุมชนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวและรอคอยการสนับสนุนการช่วยเหลือจากทางภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพียงอย่างเดียว ซึ่งเมื่อเป็นสิ่งที่ชุมชนไม่ต้องการและคิดที่จะทำให้หมู่บ้านของตนเองเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเองคนในชุมชนไม่ได้กระตือรือร้นที่จะทำให้เกิด นายกฤษฏาภรณ์ ยังกล่าวอีกว่า “ทุกวันนี้คนในชุมชนก็เริ่มจะถอยเพราะอาจจะไม่มีที่ปรึกษาที่ดี เริ่มท้อถอยเพราะไม่เห็นคุณค่าของหมู่บ้านท่องเที่ยว อีกหน่อยในชุมชนก็จะเหลือแต่ป้ายที่ตั้งไว้ว่าชุมชนเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวนะ” (สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2560) แสดงให้เห็นว่าการนำนโยบายมาปฏิบัติกับชุมชนเป็นแบบการพัฒนาแบบบนลงล่าง เมื่อมีโครงการมาก็นำมาให้ชุมชนและชุมชนก็รับไป โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าสิ่งที่ได้มานั้นเหมาะสมแก่ความต้องการของชุมชนหรือไม่ การพัฒนาชุมชนเพื่อที่จะให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยใช้การท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนานั้น เราต้องทำให้คนในชุมชนเห็นด้วยว่าคนในชุมชนต้องการที่จะพัฒนา เพื่อที่จะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมและต้องเป็นความต้องการของคนในชุมชนด้วยและการประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจวางแผน และดำเนินการด้วยไม่ใช่การนำนโยบายลงไปให้กับชุมชนแล้วไม่ได้เกิดผลอะไรเลยซึ่งก็จะกลายเป็นความล้มเหลวของนโยบาย

การที่จะทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานนั้นต้องมองเห็นถึงศักยภาพในชุมชนที่ชุมชนมีว่าชุมชนมีอะไรที่จุดเด่น จุดที่ดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาเที่ยวชม ฉะนั้นการที่จะทำให้ชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น คนในชุมชนต้องมองเห็นศักยภาพของตนเองก่อนว่ามีอะไรบ้างและต้องการที่จะทำให้หมู่บ้านของตนเองเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาบ้านร่องพอง มีศักยภาพเบื้องต้นใน 5 ด้าน เป็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่พึงจะมีที่คนในชุมชนให้ความเห็นว่าชุมชนของตนนั้นมีอะไรบ้าง และนั่นก็เป็นเพียงแค่ศักยภาพเบื้องต้นที่เป็นการเตรียมพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวมากกว่าที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและดึงดูดให้คนไปเที่ยวชมหมู่บ้าน จากการศึกษาหมู่บ้านร่องพองยังไม่มีจุดเด่นที่น่าสนใจมากนัก ไม่มีอะไรที่แตกต่างหรือเด่นกว่าชุมชนอื่น ๆ ผู้ศึกษาจึงมองเห็นว่าชุมชนต้องมีการพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวให้มีจุดเด่นมากขึ้น บ้านร่องพองเป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวคือการประกอบอาชีพและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งการนำอาชีพและวิถีชีวิตของคนในชุมชนมาทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้นควรจะมีจุดเด่นที่ดึงดูด เป็นสิ่งที่น่าสนใจ แปลกใหม่กว่าชุมชนอื่นหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ ลักษณะเด่นของการตีเหล็กก็ไม่มีจุดที่จะดึงดูดมากนัก เพราะเหล็กที่ใช้ตีในชุมชนก็ไม่ได้มีชื่อเสียง การตีเหล็กในชุมชนเป็นการทำเครื่องมือการเกษตร เช่นจอบ มีด เคียว พร้า เป็นต้น ซึ่งก็ไม่ได้แตกต่างจากที่อื่น การเย็บผ้าในชุมชนก็เช่นกัน การเย็บผ้าในชุมชนเป็นการเย็บผ้าโหล ส่งขายตามโรงงานทั่วไปจึงไม่เป็นที่น่าสนใจมากนัก ชุมชนควรมีการรวมกลุ่มอาชีพของคนในชุมชน การรวมกลุ่มตีเหล็ก เย็บผ้า เพื่อให้เกิดการพัฒนาของผลิตภัณฑ์ในชุมชนและการพัฒนาของที่ระลึกให้มีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ด้วยบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และในปัจจุบันช่างตีเหล็กดั้งเดิมในชุมชนก็ไม่ค่อยมีแล้ว จึงอาจเกิดทำให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านหายไปถ้าไม่มีการฟื้นฟูเกิดขึ้น ฉะนั้นชุมชนควรมีการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์การตีเหล็กรูปแบบดั้งเดิมให้ลูกหลานได้เรียนรู้และสืบต่อไป เพื่อคงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเอาไว้

จากการเปิดโครงการส่งเสริมหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวแล้วทางการยังมีจุดประสงค์เพื่อเชื่อมโยงการพัฒนาการค้าการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 และกลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง(GMS) และประชาคมอาเซียน(AC) ทางชุมชนต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่น่าสนใจ เพื่อที่จะยกระดับอาชีพให้ไปถึงต่างประเทศ ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ และให้ความรู้เป็นพี่เลี้ยงที่ปรึกษาในเรื่องการพัฒนาอาชีพ ผลิตภัณฑ์ และอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในเรื่องการท่องเที่ยว พัฒนามัคคุเทศก์น้อยให้มีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้น กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวระดับจังหวัดหรือระดับภาคควรมีการสนับสนุนในด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด ชุมชนไม่สามารถจะพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวได้โดยลำพังต้องอาศัยการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

ทั้งนี้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวควรทำอย่างต่อเนื่อง และชุมชนควรทำการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลาย เช่นการทำเอกสาร คู่มือการท่องเที่ยว สื่อออนไลน์และการจัดทำเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้เข้าถึงข้อมูลชุมชนได้สะดวกและจัดให้มีผู้ดูแลในเรื่องนี้

ตลอดจนเชื่อมโยงเส้นทางในการท่องเที่ยวของบ้านร่องฟอง บูรณาการแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ใกล้เคียงชุมชน เช่นวัดพระธาตุช่อแฮ บ้านทุ่งโฮ้ง เพื่อที่จะได้เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้คนมาเที่ยวในชุมชนมากขึ้น และเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และในปัจจุบันการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน การดูแลและดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมาเป็นไปลักษณะเฉพาะกิจ ขาดการรวมตัวกันอย่างจริงจัง ในการจัดการการท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านควรมีการจัดตั้งกลุ่มทำงานเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อการบริหารจัดการที่ดี สร้างความเข้มแข็งขององค์กร ควรมีฝ่ายประชาสัมพันธ์ การตลาดฝ่ายการเงิน ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายบริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถดำเนินการได้ง่ายขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในเรื่องศักยภาพของบ้านร่องฟอง และเสนอแนวทางในการศักยภาพบ้านร่องฟองเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

5.1 สรุปผลการศึกษา

ศักยภาพของบ้านร่องฟองมีศักยภาพเบื้องต้นใน 5 ด้าน เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อการรองรับการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว การเข้าถึงชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก การรองรับนักท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นำชัย ทนุผล และคณะ (2543) ได้กล่าวถึงศักยภาพของชุมชนไว้ว่า ชุมชนต้องมีศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพของการจัดการ ความพร้อมความสามารถรองรับการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวว่าของชุมชนมี 3 ด้าน คือทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยดูว่าสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม พบว่าบ้านร่องฟองมีสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรประเภท ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ด้านการเข้าถึง ทรัพยากรท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงบ้านร่องฟองด้วยการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสารประจำทาง สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดปี และมีสถานที่จอดรถเพียงพอสำหรับรถยนต์ส่วนตัวและรถบัส และศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกศักยภาพของชุมชนในชุมชนมีปัจจัยพื้นที่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว และในชุมชนมีความปลอดภัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2550 อ้างถึงใน ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี,ม.ป.ป.) ที่กล่าวถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีความสะดวกในการเข้าถึง มีสิ่งอำนวยความสะดวกได้ที่พักแรม พบว่าบ้านร่องฟองมีที่พักแรมเป็นบ้านโฮมสเตย์ไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว

การจัดการ พบว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานและกำหนดทิศทาง มีความคงเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกฎกติการ่วมกัน มีการกระจายหน้าที่แบ่งงานกันทำ รวมไปถึงเปิดโอกาสให้ผู้หญิง เยาวชนและผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วย การมีส่วนร่วมในชุมชนคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความร่วมมือ และมีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมให้แก่ชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พงณา สวนศรี (2546) ในเรื่องการจัดการองค์การการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่าคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วม มีการกระจายหน้าที่และการจัดแบ่งผลประโยชน์ที่เป็นธรรม แต่ชุมชนยังไม่ได้มีการรวมตัวกันเป็นองค์กรเพื่อประกอบธุรกิจ การจัดการเรื่องการท่องเที่ยวร่วมกัน

ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณวิมล ภู่นาค (2558) ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ บ้านร่องพองยังขาดการจัดตั้งองค์ที่ชัดเจน ควรมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรขึ้นมาเพื่อการทำงานสะดวกและชัดเจนและโปร่งใส การติดต่อประสานงานกับภายนอกยังไม่ดีนัก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เข้ามาสนับสนุนมีน้อย ทั้งนี้บ้านร่องพองต้องการเพิ่มศักยภาพในการประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน หน่วยงาน เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

กิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน บ้านร่องพองมีกิจกรรมที่เรียนรู้ในชุมชนหลากหลาย มีทั้งการเดินทางเที่ยวชมในหมู่บ้าน การทำอาหารร่วมกับชาวบ้านและการเรียนรู้การตีเหล็ก เย็บผ้าทำผ้ามัดย้อม มีการกำหนดกฎระเบียบของชุมชน มีที่พักในชุมชนคือโฮมสเตย์ มีร้านอาหารในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี (ม.ป.ป.) ชุมชนมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และยังสอดคล้องในเรื่องการที่มีที่พักในชุมชนประกอบด้วยโฮมสเตย์

แนวทางในการเสริมศักยภาพบ้านร่องพองให้เป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน เพื่อที่จะเสริมศักยภาพของบ้านร่องพองจากการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของบ้านร่องพอง ชุมชนยังขาดการจัดตั้งกลุ่มองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนควรมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อการทำงานที่ดีขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนชุมชน ควรมีความร่วมมือประสานงานกันหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น การประชาสัมพันธ์ของชุมชนยังมีน้อยบ้านร่องพองปัจจุบันมีเพียงแค่ประชาสัมพันธ์ผ่าน Facebook การไปออกบูธตามกลุ่มจังหวัด ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นกว่านี้ ควรมีการจัดทำเอกสารข้อมูลหมู่บ้าน ปัจจุบันนี้เป็นยุคของเทคโนโลยีการทำให้เข้าถึงข้อมูลชุมชนนั้นทำได้ไม่ยาก เช่น การจัดทำเว็บไซต์และสื่อออนไลน์ เพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลหมู่บ้านได้สะดวกและง่ายขึ้น และเพื่อที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักหมู่บ้านมากขึ้นและเข้ามาเที่ยวหมู่บ้านมากขึ้น

ซึ่งอย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวของบ้านร่องพองในปัจจุบันนี้ยังไม่มีเกิดขึ้น ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนและคนในชุมชนไม่ได้ตื่นตัวในเรื่องการท่องเที่ยวของชุมชนมากนัก ซึ่งการท่องเที่ยวในชุมชนที่เกิดขึ้นเกิดจากการส่งเสริมจากนโยบายของทางจังหวัดซึ่งเป็นการนำนโยบายมาปฏิบัติกับชุมชนที่เกิดความล้มเหลวเนื่องจากกระบวนการทำงานตั้งแต่แรกเริ่มคนในชุมชนไม่ได้เป็นคนคิดริเริ่มที่อยากจะทำให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับเรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2551) สาเหตุที่ความล้มเหลวของนโยบาย คือ นโยบายนั้นไม่ดี เนื่องจากถูกจัดทำขึ้นโดยอาศัยข้อมูลไม่เพียงพอ มีเหตุผลบกพร่อง หรือมีฐานคิดที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ซึ่งที่หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเพราะเกิดจากโครงการที่ทางจังหวัดเลือกให้บ้านร่องพองเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยที่นำโครงการมาให้กับชุมชนและให้ชุมชนปฏิบัติตาม สอดคล้องกับ เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2550) ที่กล่าวว่านโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลตั้งใจจะทำ ซึ่งต้องเลือกทางเลือกและอาจกำหนดแยกย่อยออกมาเป็นแผนงานและโครงการ จะเห็นได้ว่าเกิดจากการพัฒนาแบบบนลงล่างโดยที่ทางรัฐ

หรือหน่วยงานราชการเป็นคนคิดนโยบายขึ้นมา โดยที่ไม่ได้ศึกษาข้อมูลหรือรายละเอียดอย่างถี่ถ้วน ไม่ได้ทำการศึกษาความต้องการของคนในชุมชนอย่างจริงจัง จึงทำให้เกิดการไม่ประสบผลสำเร็จเกิดขึ้นเพราะผู้คิดไม่ได้ใช้ ผู้ใช้ไม่ได้คิด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยกาญจน์ ไตรวิเชียร (2543) ว่าลักษณะของนโยบายขาดความชัดเจนและไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติไม่มีประสิทธิภาพ ทรัพยากรไม่เพียงพอ ข้าราชการ ผู้ปฏิบัติมีทัศนคติที่ไม่สนับสนุนต่อนโยบาย ขาดการประสานงานและการติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้การทำโครงการอย่างไม่ต่อเนื่องและยังมีการย้าย เปลี่ยนผู้รับผิดชอบดูแลโครงการจึงทำให้ชุมชนขาดที่ปรึกษาที่ดี และคนในชุมชนขาดความรู้เข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของชูชาติ ปุษะนาวัน (2554) ที่กล่าวถึงการนำนโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ เนื่องจากบุคลากรไม่พอเพียง มีการเลื่อน ลด ปลด ย้าย ข้าราชการ และการประชาสัมพันธ์ล้มเหลวส่งผลให้การรับรู้วัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนมีน้อย

การพัฒนาชุมชนควรจะเกิดจากทั้งสองฝ่ายโดยเฉพะการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมกันคิดและวางแผนเพื่อให้เกิดโครงการที่ดีเหมาะสมกับความต้องการทั้งสองฝ่าย จึงจะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดผลสำเร็จได้ ไม่ใช่ทำให้เกิดการคิดจากตัวหน่วยงานราชการ หรือรัฐบาลแล้วให้ชุมชนไปปฏิบัติ

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

(1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดทำระบบข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น รายชื่อที่ท่องเที่ยว การเข้าถึงชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการตลาดในด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลท่องเที่ยว จัดการนำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในพื้นที่ของตน

(2) การฟื้นฟูและส่งเสริมวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่

(3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรประชาสัมพันธ์ชุมชนและจัดนำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในชุมชน

(4) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสนับสนุนงบประมาณและเป็นพี่เลี้ยงให้แก่วิสาหกิจชุมชนจนกว่าชุมชนจะสามารถตั้งตัวได้อย่างเข้มแข็งด้วยตนเอง

5.2.2 ข้อเสนอแนะในระดับชุมชน

- (1) การเพิ่มเส้นทางท่องเที่ยวในโปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่แล้ว เพื่อที่จะได้มีโอกาสที่นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น
- (2) การประชาสัมพันธ์ ควรจัดทำในหลายรูปแบบทางเว็บไซต์และสื่อออนไลน์อื่น ๆ
- (3) ควรจัดตั้งกลุ่มองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อที่จะได้แบ่งภาระงานอย่างชัดเจน
- (4) การสร้างภาคีเครือข่ายและแลกเปลี่ยนกับพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป
- (5) การวางแผนงานในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งควรมีก่อให้เกิดสมาชิก รับผิดชอบร่วม มีส่วนร่วมในการวางแผน
- (6) ควรมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบฐานการเรียนรู้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ ปฏิบัติและเรียนรู้
- (7) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกรูปแบบกิจกรรม เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

รายการอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2554). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดลำปาง. (วิทยาสาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย พวงขจร. (2559). จังหวัดแพร่ยกให้หมู่บ้านร่องพองเป็นหมู่บ้านส่งเสริมพัฒนาหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559, จาก <http://contentcenter.prd.go.th/contentviewfullpage.aspx?folder=579&subfolder=&contents=60224>
- ชูชาติ ปุษยะนาวิน. (2555). การนำนโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)), คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณัชพล นิลนพคุณ. (ม.ป.ป.). นโยบายสาธารณะ : ศึกษากรณีโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล พ.ศ. 2554-2557. สืบค้นจาก <http://www.elearning2014.com/eLAP2014/Proceedings-old/C%202.1-2.18.pdf>
- ธนพันธ์ ไกลประกอบทรัพย์. (2559). เศรษฐกิจ การเมือง โครงสร้างของรัฐ และการพัฒนานโยบายสาธารณะในมุมมองเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนศ ศรีสถิตย์ วรรณ คำปวนบุตรและคณะ. (2556). โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานเชิงนิเวศวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.).
- นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร. (2551). คิดกลยุทธ์ด้วย SWOT. พิมพ์ครั้งที่ 7(ปรับปรุงครั้งที่ 2) อุบลราชธานี โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- นำชัย ทนุผล และคณะ. (2543). รายงานผลการวิจัย การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ดีไซน์จำกัด.
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2545). ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา : กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปวีณา ทองบุญยังและคณะ. (2556). โครงการวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอคอนสาร จังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.).
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี. การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอควนโดนและบ้านโตนปาหนัน อำเภอกาหลง จังหวัดสตูล. *สุทธิปริทัศน์*, 97 – 112.
- พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พจนา สวนศรี. (2554). CBT มีมิติ พื้นที่ทางสังคมของชุมชนในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวสร้างการเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2550). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2551). การนำนโยบายไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด.
- วรเดช จันทรศร. (2547). รัฐประศาสนศาสตร์: จากอดีตสู่อนาคตของการวิจัยในการพัฒนาการบริการราชการแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหายบล็อกและการพิมพ์.
- วรเดช จันทรศร. (2548). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: หจก. สหายบล็อกและการพิมพ์.
- วรเดช จันทรศร และวินิต ทรงประทุม. (2538). นโยบายและการนำนโยบายการประมงไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โครงการเอกสารตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรรณวิมล ภู่นาค. (2558). ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา. *Academic Services Journal Prince of Songkla University*, 26(1), 63-74.
- วิวัฒน์ชัย บุญยกศักดิ์. (2550). หลักเกณฑ์ในการพิจารณาและ การกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว. อ้างถึงใน ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี. การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอควนโดนและบ้านโตนปาหนัน อำเภอกาหลง จังหวัดสตูล. *สุทธิปริทัศน์*
- วีระพล ทองมา. การท่องเที่ยวโดยชุมชน(Community Based Tourism: CBT)สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2559, จาก www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc
- สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2551). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. (รายงานการวิจัย), มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2546). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ. พิมพ์ครั้งที่10. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

สำนักงานจังหวัดแพร่. (2559). บรรยายสรุปจังหวัดแพร่ปี 2559: กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่. (2560). เปิดหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวและ เชื่อมโยงการพัฒนาการค้าการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2560, จาก <http://phrae.cdd.go.th/2017/01/18/เปิดหมู่บ้านเพื่อการที่>

สินธุ์ สโรบล. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

หทัยกาญจน์ ไตรวิเชียร. (2543). การนำนโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาปลากะตัก. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)), บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก. ข้อมูลทั่วไปของตำบลร่องฟอง

ความเป็นมาของหมู่บ้านร่องฟอง

หมู่บ้านร่องฟองเป็นหมู่บ้านผลิตเครื่องมือเกษตรที่ทำจากเหล็ก เช่น จอบ เสียม มีด พร้า เคียว ขมิ้ววิธีการตีเหล็ก และการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าร่ม การเดินทางใช้เส้นทางหมายเลข 101 (สายแพร่-น่าน) ประมาณ 4 กม. แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 1101 จะพบป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้าน

ดั้งเดิมหมู่บ้านร่องฟองเป็นชาวไทยใหญ่ ชาวบ้านตั้งหมู่บ้านเล็ก ๆ อยู่ในที่ที่มีห้วยน้ำไหลผ่านหมู่บ้าน ห้วยน้ำนั้นถูกเรียกชื่อว่าห้วยฮ่องฟอง ซึ่งคำว่า “ฮ่องฟอง” เป็นภาษาพื้นเมืองที่ บรรพบุรุษได้ตั้งชื่อไว้เนื่องมาจากเมื่อถึงฤดูฝน จะมีน้ำไหลลงมาจากภูเขาด้านตะวันออก น้ำที่ไหลลงมาจะกระทบกับโขดหินตามลำห้วย ตกกระเซ็นเป็นฟองเต็มลำห้วยทุก ๆ ปี จึงเรียกชื่อลำห้วยนี้ว่า “ห้วยร่องฟอง” และด้วยความอุดมสมบูรณ์ของลำห้วยแห่งนี้ บรรพบุรุษจึงตั้งรกรากตามแนวลำห้วย และเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ตามชื่อของลำห้วยว่า “หมู่บ้านร่องฟอง” ตั้งแต่เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2401 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมเป็น หมู่ที่ 3 ของตำบลทุ่งโฮ้ง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีประชากรประมาณ 30 กว่าหลังคาเรือน โดยมี บ่หลักเสนา เสนารธรรม เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านร่องฟอง (ผู้ใหญ่บ้านแต่เดิมเรียก “บ่หลัก”) อาชีพหลักคือการเกษตร อาชีพเสริมคือรับจ้างเย็บผ้าที่ตำบลทุ่งโฮ้ง นอกจากนี้ยังมีอาชีพทำล้อเกวียนจำหน่าย เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนในขณะนั้น

ต่อมาเมื่อมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้น จึงหันมาเปลี่ยนจากการรับจ้างเย็บผ้าและรับจ้างตีเหล็กจากตำบลทุ่งโฮ้ง มาทำโรงงานตีเหล็กและเย็บผ้ากันเอง ที่หมู่บ้านร่องฟอง ในสมัยก่อนยังมีการประกอบอาชีพตีเหล็กและเย็บผ้าน้อยบางครั้งเรือน จึงรวมทุนกันทำโดยใช้แรงงานในครัวเรือนและบรรดาญาติพี่น้องเป็นหลัก ยังไม่มีเครื่องมือที่ทันสมัย จึงใช้แรงงานคนในการทำงาน เช่น การตีหุ่นมีด การลับและขัดมีดให้มีความขาวคม และทำการเผาถ่านเอง

ต่อมาเมื่อการบริหารงานของฝ่ายปกครองมีความสามัคคี ประชากรมีความเข้มแข็ง ประกอบกับเพื่อการได้มาซึ่งงบประมาณมาพัฒนาชุมชนอย่างเป็นเอกเทศ เพื่อความเจริญในหลาย ๆ ด้านจึงมีการแยกหมู่บ้านออกเป็นห้าหมู่บ้านและสถาปนาตนเองตั้งเป็นตำบลร่องฟอง

ตำบลร่องฟอง เป็นตำบลเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีอาชีพหลักตีเหล็กและเย็บผ้า ส่วนด้านการเกษตรเป็นอาชีพเสริม โดยรวมแล้วประชาชนภายในตำบลร่องฟองผู้ชายจะตีเหล็ก ผู้หญิงจะเย็บผ้า สามารถสร้างรายได้ภายในครอบครัวตลอดทั้งปี จึงมีคำขวัญว่า “ชายตีเหล็ก หญิงเย็บผ้า นำหน้าเศรษฐกิจ พิชิตความจน ชุมชนให้ความร่วมมือ”

ลักษณะทางกายภาพ

(1) ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลร่องฟอง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่ ไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 7 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 5,937 ไร่ หรือ 9.5 ตารางกิโลเมตร

มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ คือ

ทิศเหนือ มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลทุ่งไหล้ง และตำบลน้ำชำ

ทิศใต้ มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลเหมืองหม้อ

ทิศตะวันออก มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลบ้านถิ่น

ทิศตะวันตก มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลทุ่งไหล้ง

(2) สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ใช้ในการเกษตรกรรม บางส่วนใช้เป็นที่อยู่อาศัยและใช้ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญคือคลองร่องฟอง คลองร่องเปี้ย

ภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไป มี 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

(1) ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลร่องฟอง ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้เนื่องจากเป็นหมู่บ้านพื้นราบและล้อมรอบด้วยหมู่บ้านใกล้เคียง มีเพียงต้นไม้ที่ปลูกไว้เพื่อความร่มรื่นเท่านั้น

(2) ทรัพยากรดิน โดยทั่วไปเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่เพาะปลูกพืช ซึ่งราษฎรใช้ในการเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว ถั่วเหลือง และพืชสวน

(3) ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำสำหรับอุปโภค บริโภคและทำการเกษตร ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ
ดังนี้

(3.1) แหล่งน้ำธรรมชาติ ลำน้ำ ลำห้วย 2 สาย

(3.2) แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

ฝ่าย	6	แห่ง
บ่อน้ำ	150	แห่ง
ประปาหมู่บ้าน	5	แห่ง
อื่นๆ (คลองชลประทาน)	3	แห่ง

การประกอบอาชีพ

ประชาชนบ้านร่องฟองประกอบอาชีพตีเหล็กและเย็บผ้าเป็นส่วนใหญ่ และประกอบอาชีพ รับราชการ รับจ้าง และการเกษตร

กฎหมายหมู่บ้านหมู่ที่ 5 ต.ร่องฟอง อ.เมือง จ.แพร่

- (1) ห้ามยิงปืนในป่าช้า ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- (2) ยิงปืนในหมู่บ้านโดยไม่มีเหตุอันควรปรับ 500 บาท
- (3) ก่อเหตุวิวาทในงานมหรสพ ปรับทั้งสองฝ่าย ตามข้อกำหนดแต่ละงานหรือตามกฎหมายกำหนด
- (4) มั่วสุมดื่มสุรา เสียงดังรบกวนชาวบ้าน ต้องหยุดกระทำทันทีเมื่อถูกร้องเรียน
- (5) ห้ามเผาเศษผ้าหรือตม้น้ำปู หรือกระทำการอื่น ๆ ส่งกลิ่นเหม็นในหมู่บ้าน
- (6) ห้ามตัดไม้ในท้องที่สาธารณะก่อนได้รับอนุญาต
- (7) ครว้เรือนที่มีอันถื่อได้ว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ถูกตัดความช่วยเหลือทางสวัสดิการหมู่บ้าน
- (8) ห้ามเล่นการพนันทุกชนิดในบ้านศพ ฝ่าฝืนเจ้าภาพรับผิดชอบปรับไม่ต่ำกว่า 2,000 บาท
- (9) ห้ามซื้อตปลาในที่สาธารณะ ต.ร่องฟอง ฝ่าฝืนส่งดำเนินการตามกฎหมาย

ภาคผนวก ข. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1. กำนันชัยตุรงค์ วงศ์ศักดิ์สิทธิ์	กำนันหมู่ 5
2. นายเอกลักษณ์ สิงห์คำ	ผู้ช่วยกำนัน
3. นายสุรนาถ บุญสุวรรณค์	ผู้ช่วยกำนัน
4. นายขวัญชัย มะโนไธ้	กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่5
5. นายสิน ใจไธ้	กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่5
6. นายชัยณรงค์ ทีฆาวงค์	กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่5
7. นางราณี	โรงงานตีเหล็ก / โคมสเตย์
8. นางสุภารัตน์ ตั้งประเสริฐ	ชาวบ้านหมู่ที่ 5
9. นางดรุณี ศรีดอนทอง	โรงงานตีเหล็ก / โคมสเตย์ / กลุ่มแม่บ้าน
10. นางเสี่ยม ลือไธ้	โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า / โคมสเตย์
11. ด.ญ นันทนัส ลือไธ้	มัคคุเทศก์น้อย
12. นางจันทร์คำ บ่อคำ	รับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า / กลุ่มผู้สูงอายุ
13. นายมาตร มะโนไธ้	ช่างตีเหล็กดั้งเดิม
14. นายชวลวิทย์ เป็กทอง	เยาวชน / แสดงรำดาบ
15. นางศศิวิมล เป็กทอง	ชาวบ้านหมู่ 5
16. นายอนุชิต กว้างวิเศษ	โรงงานผ้ามัดย้อม
17. นางสาวปรารถนา กาทองทุ่ง	รับจ้างทำผ้ามัดย้อม
18. นางหลิน วงศ์ศิริ	ตัดเย็บเสื้อผ้า / โคมสเตย์
19. นางจันทร์ มะโนไธ้	ค้าขาย / โคมสเตย์
20. นางเรณู เวียงทอง	โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า
21. นางอุไร อมรเกียรติกุล	ตัดเย็บเสื้อผ้า / โคมสเตย์ / กลุ่มผู้สูงอายุ
22. นายกฤษฎากรณ์ กระเสาร์	หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่

ภาคผนวก ค. รายชื่อสนทนากลุ่ม

1. กำนันชัยตุรงค์ วงศ์ศักดิ์สิทธิ์	กำนันหมู่ 5
2. เอกลักษณ์ สิงห์คำ	ผู้ช่วยกำนัน
3. สุรนาถ บุญสุวรรณค์	ผู้ช่วยกำนัน
4. สมยศ กาทองทุ่ง	กรรมการหมู่บ้าน
5. สายชล ลือไธ้	กรรมการหมู่บ้าน
6. บุญยิ่ง เหมืองอู่่น	
7. แสงทอง มะโนไธ้	
8. ทองดี บ่อคำ	
9. จันท์คำ สีดอนทอง	
10. จิง เหมืองอู่่น	
11. ล้วน บุญสุวรรณค์	
12. ณีฎฐา หมื่นไธ้	
13. พะยอม กาทองทุ่ง	
14. สุมาลี ส่างสวยยี่	
15. จันท์แก้ว มะโนไธ้	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ง. (ร่าง)โปรแกรมการท่องเที่ยวของบ้านร่องฟอง

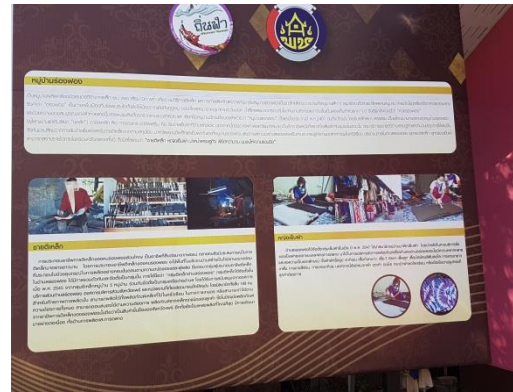
โปรแกรมท่องเที่ยวรูปแบบ one day trip	
09.00น.	ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำดื่มสมุนไพร
09.30น.	ชมวิถีทัศน์และนำคณะกรรมการ
10.00น.	เรียนรู้ ชมการสาธิตภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมในการตีเหล็ก
12.00น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00น.	ชมการสาธิตภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมในการตัดเย็บเสื้อผ้า
15.00น.	พานักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิต พร้อมเลือกซื้อสินค้าจากชุมชนชาวบ้าน ณ ตลาดสี่แยกบ้านร่องฟอง
16.00น.	ส่งนักท่องเที่ยวกลับ โดยสวัสดิภาพ

โปรแกรมท่องเที่ยวรูปแบบ 2 วัน 1 คืน	
วันที่ 1	
09.00น.	ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำดื่มสมุนไพร
09.30น.	ชมวิถีทัศน์และนำคณะกรรมการ
10.00น.	เรียนรู้ ชมการสาธิตภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมในการตีเหล็ก
12.00น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00น.	เดินทางไปท่องเที่ยวที่แพะเมืองผี พร้อมชมวิถีชีวิตระหว่างการเดินทาง
16.00น.	รับประทานอาหารเย็น(ขันโตก) พร้อมชมการแสดงชาวบ้าน
วันที่ 2	
07.00น.	ร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้วิถีชีวิตของเจ้าของบ้านโฮมสเตย์ (ทำกับข้าวและรับประทานอาหารร่วมกันกับเจ้าของบ้าน)
09.00น.	ชมการสาธิตภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมในการตัดเย็บเสื้อผ้า
12.00น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00น.	พานักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิต พร้อมเลือกซื้อสินค้าจากชุมชน ชาวบ้าน ณ ตลาดสี่แยกบ้านร่องฟอง และส่งนักท่องเที่ยวกลับโดยสวัสดิภาพ

ภาคผนวก จ. รูปภาพ

1. ในบริเวณบ้านร่องฟอง

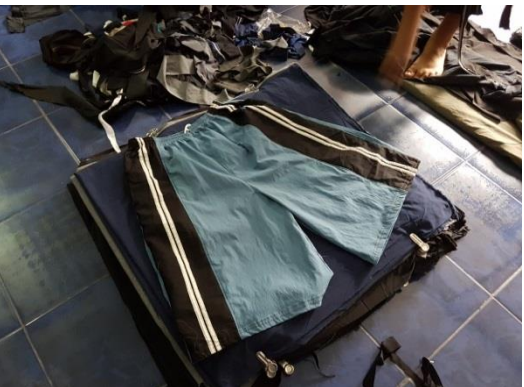
2. ถนนภายในชุมชน

3. องค์กรภายในชุมชนและสถานที่ต่าง ๆ

4. การตีเหล็ก เย็บผ้าและการทำผ้ามัดย้อม

5. โฮมสเตย์

6. การสนทนากลุ่ม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว ชุติกาญจน์ กันทะอุ

เกิดเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2533 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2555 และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญา
โท ในหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขา) จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2557

